

Üldplaneeringu keskkonnamõju strateegilise hindamise väljatöötamise kavatsus

Mõjutatava keskkonna ülevaade

Töö nr 3433

Tartu – Lüganuse 2019-2020

Pille Metspalu
KSH juhtekspert

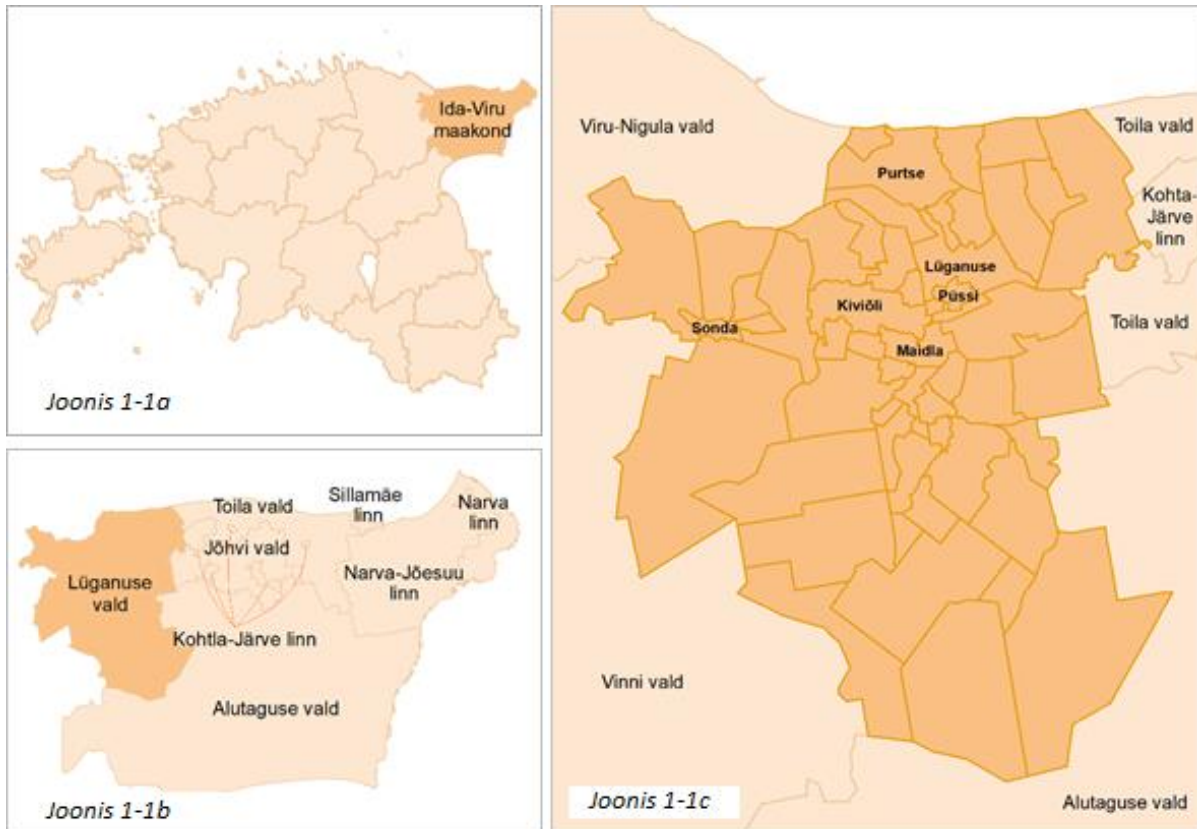
Ann Ideon
KSH projektijuht

Sisukord

1 PLANEERINGUALA ASUKOHT, ASEND JA PÕHISTRUKTUUR	1
2 SOTSIAALNE KESKKOND	2
2.1 Rahvastik ja asustus	2
2.2 Sotsiaalne taristu ja ühistegevus	9
3 ETTEVÕTLUSKESKKOND	10
3.1 Ettevõtete arvu dünaamika ja tegevusalad	10
3.2 Suurõnnetuse ohuga ja ohtlikud ettevõtted	12
3.3. Kaevandamine	13
4 TEHNILINE TARISTU JA TEED	16
4.1 Ühisveevärk ja -kanalisatsioon	16
4.2 Soojusvarustus	17
4.3 Teedevõrk	18
4.4 Raudtee	19
4.5 Sadamad	19
5 AJALOOLIS-KULTUURILINE KESKKOND	20
5.1 Lüganuse valla ajalooline kujunemine ja asustus	20
5.2 Kultuuriväärtuslikud objektid ja alad	20
6 LOODUSKESKKOND	22
6.1 Geoloogia ja maavarad	22
6.2 Põhjavesi	23
6.3 Pinnaveekogud	25
6.3.1 Üleujutusohud	27
6.4 Roheline võrgustik	27
6.5 Kaitstavad loodusobjektid	29
6.6 Natura 2000 alad	31
6.7 Välisõhu kvaliteet	31
6.8 Müra ja vibratsioon	32
6.9 Radoon	33
6.10 Jäätmemajandus ja jääkreostus	34
6.10.1 Olmejäätmed	34
6.10.2 Tööstus- ja kaevandusjäätmed	34
6.10.3 Jääkreostus	35

1 PLANEERINGUALA ASUKOHT, ASEND JA PÕHISTRUKTUUR

Lüganuse vald asub Ida-Viru maakonnas Soome lahe ääres, piirnedes Vinni, Viru-Nigula, Toila ja Alutaguse valla ning Kohtla-Järve linnaga (vt joonis 1-1).

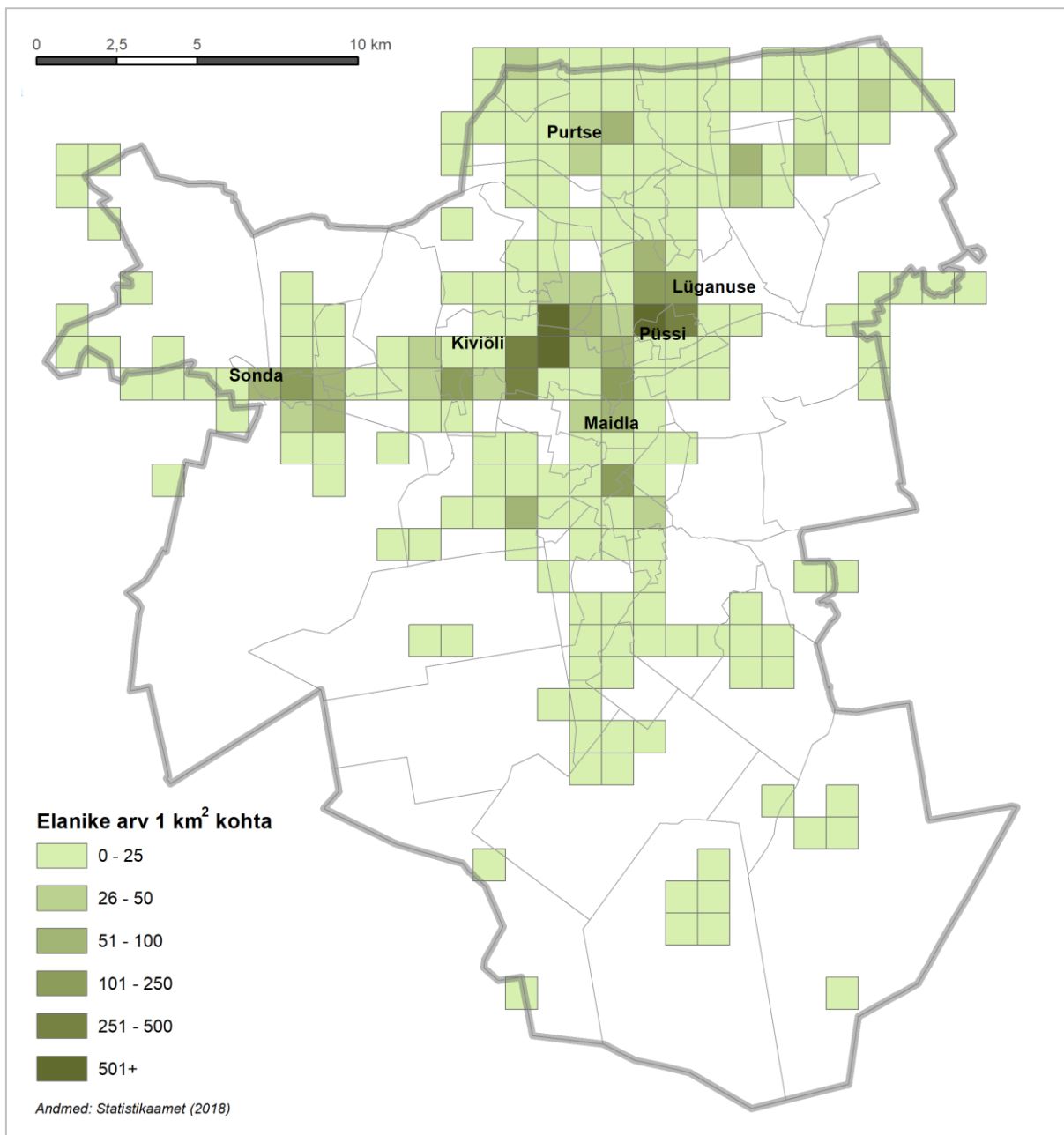

Joonis 1-1. Lüganuse asend (a ja b) ja asustusstruktuur (c) (Andmed: ETAK)

Lüganuse vald moodustus 2017.a Lüganuse ja Sonda valla ning Kiviõli linna ühinemisel. Ühinenud valla territoorium on 599,63 km² ning 1.01.2019 seisuga elas vallas Statistikaameti andmetel 8552 elanikku.

Valla keskuseks on Kiviõli linn, teisteks suuremateks tõmbekeskusteks teenuste ja töökohtade pakkumise mõistes on Püssi linn, Sonda ja Lüganuse alevikud ning Maidla küla. Valla keskmine asustustihedus on 14,3 in/km² (vt joonis 1-2). Asustustihedus vallas on ebaühtlane – asustatud alad koonduvad suuresti valla põhjaossa, kus asuvad suuremad tööstuslinnad ja alevikud, kaevandusterritooriumid ning valdav osa haritavatest põldudest. Valla lõunaosa on hõredalt asustatud ning seal paiknevad suuremad metsa- ja soomassiivid.

Vallakeskus asub Tallinnast ca 130 km kaugusel ja maakonnakeskusest Jõhvist ca 35 km kaugusel. Funktsionaalselt on elanikud seotud ka Rakvere (ca 37 km) ja Kohtla-Järvega (ca 25 km). Põhiliseks ühendusteeks on valla põhjaosa läbiv põhimaantee nr 1 Tallinn-Narva ning samuti raudtee, mis läbib Kiviõli, Püssi ja Sonda asulaid.

Joonis 1-1. Lüganuse valla asustustihedus (Andmed: Statistikaamet, 2019)

2 SOTSIAALNE KESKKOND

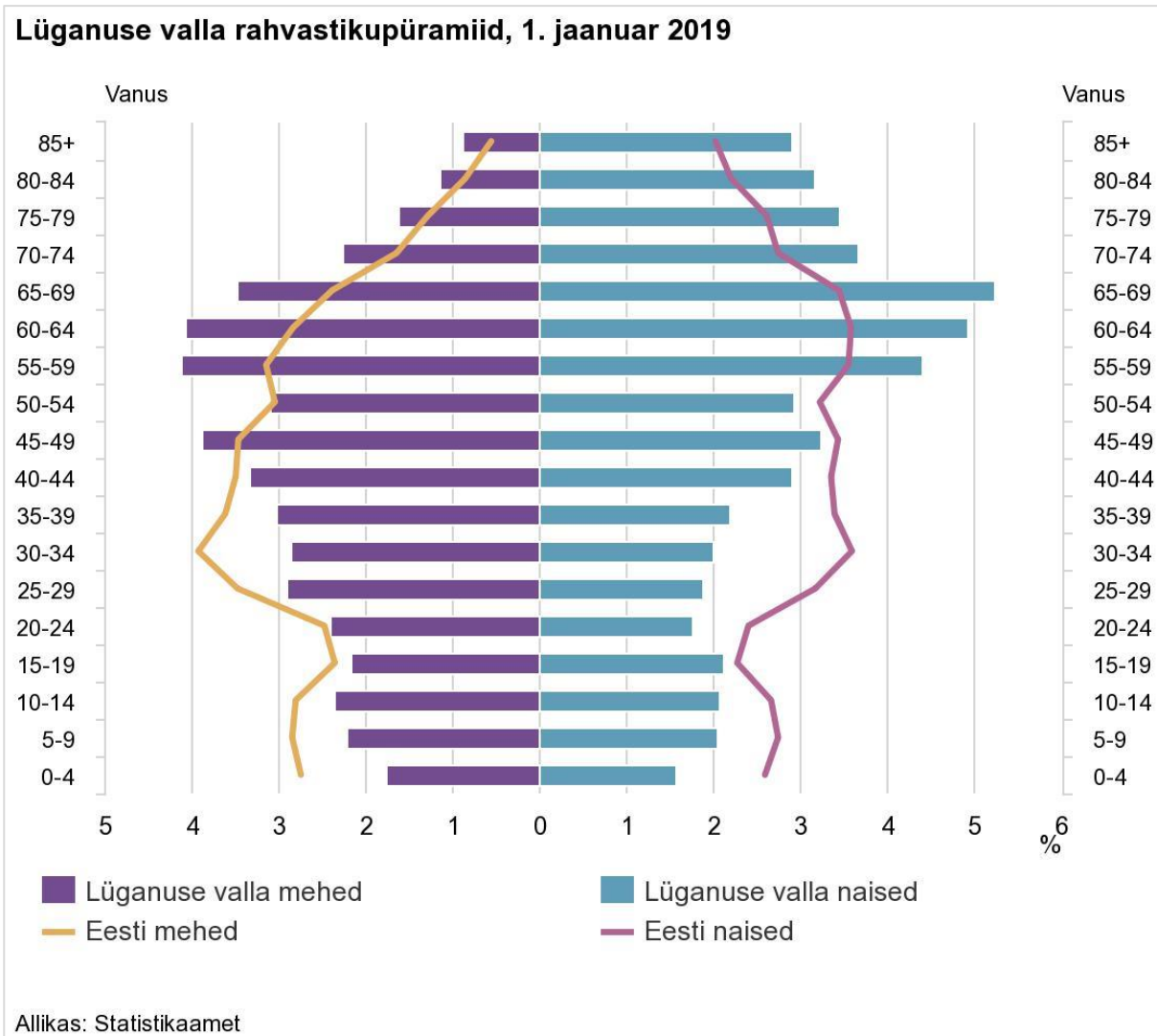
2.1 Rahvastik ja asustus

Lüganuse valla rahvaarv oli 1.01.2019 seisuga 8 552 inimest¹. Valla rahvaarv on pikemat aega kahanenud – vananenud ja vähenenud.

Valla rahvastikupüramiidi järgi (joonis 2.1-1) on tegemist vananeva rahvastikuga, kus domineerivad eakate ja pensioniikka jõudvate elanike kohordid. Kuigi tänased eakate vanusrühmad 65+ on arvukamad kui Eestis keskmiselt, jõuavad peagi kõrgesse ikka väga arvukad vanusrühmad, mistõttu

¹ Allikas: Statistikaamet, 2019

vananemine süveneb ja keskmine eluiga kasvab. **Valla seisukohast on seega vajalik tagada eakatele nii sotsiaalne heaolu kui ka vastav väliruum, mis võimaldab eakatel ühiskonnaelus osaleda.**

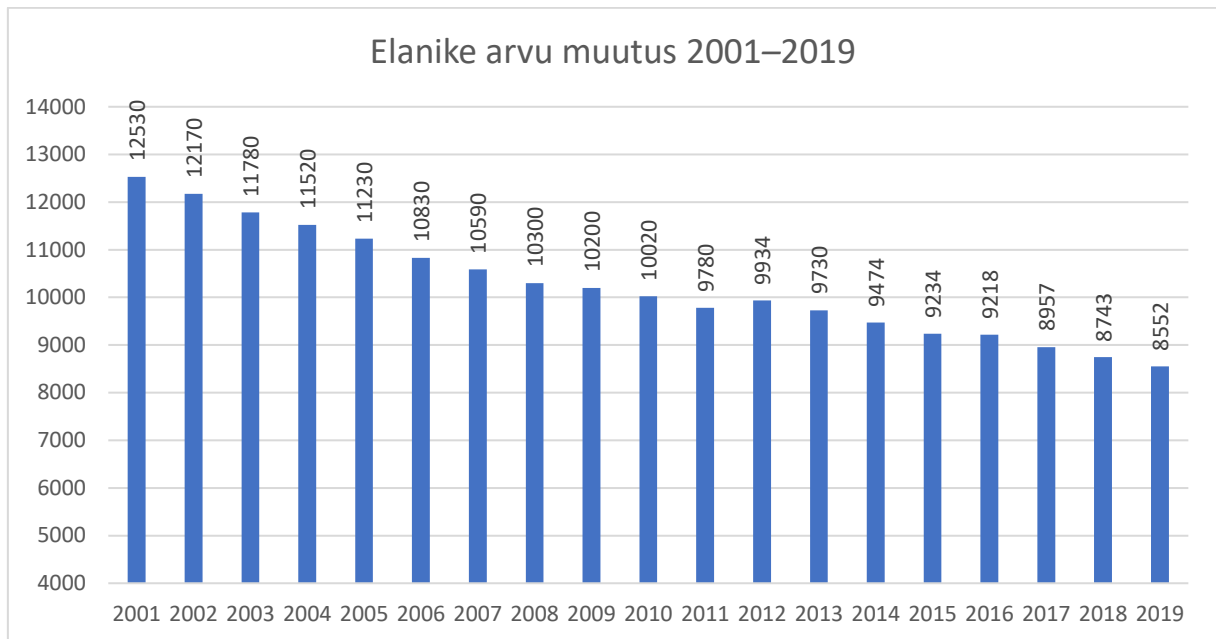

Joonis 2.1-1. Lüganuse valla rahvastikupüramiid seisuga 1.01.2019 (Allikas: Statistikaamet, 2019)

Nii tööaliste kui ka noorte-laste osatähtsus vallas on madalam kui Eestis keskmiselt. Arvestades valla rahvastikutrende on samas oluline tegeleda valdkondadega, mis on olulised tänastele töötavatele elanikele ja noortele: **kõrge kvaliteediga ja mitmekülgne elu- ja töökeskkond, head ühendused ja taristud ning avalik ruum.** Eelkõige hea elukvaliteedi pakkumise osas on oluline osa ka väikestel ruumilistel sekkumistel (nt väikesed avalikku ruumi parandavad projektid) ning olemasolevate väärtuste kaitsel (nt maastikud, elukeskkonda loovad pehmed väärtused).

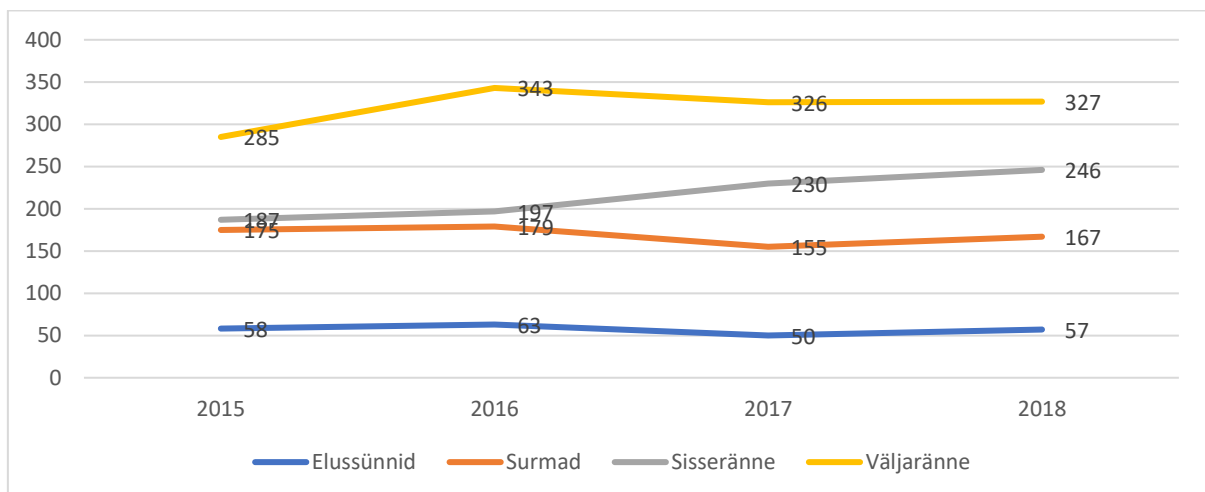
Lüganuse valla elanikkond on perioodil 2001–2019 kahanenud 12 530 inimeselt 8552 inimeseni. Võrreldes 2001. aastaga elab Lüganuse valla territooriumil 2019. aastal ca 32% võrra vähem elanikke. Elanikkonna kiirem kahanemine toimus perioodil 2000–2011, mil kahanemine toimus keskmiselt 267 inimese võrra aastas. Perioodil 2011–2019 on kahanemine aeglustunud ning keskmiselt vähenes rahvaarv 127 inimese võrra aastas. Kahanemine stabiliseerus seejuures majandussurutise aastatel, mil väliste tõmbefaktorite (nt palk, töö, elamistingimused) mõju oli väike. Vaatamata kahanemise

aeglustumisele viimasel kümnendil on Eesti mõistes endiselt tegemist omavalitsusega, mille elanikkonna kahanemine on 2016–2018. a andmete põhjal Eesti kiireim².

Joonis 2.1-2. Lügane valla rahvaarvu muutus 2001–2019 (Andmed: Statistikaamet, 2019)

Rahvastiku kahanemine on tingitud nii väljarändest kui ka negatiivsest loomulikust iibest (joonis 2.1-3). Vaadates täpsemalt rahvastiku muutuse komponente on märgata, et viimastel aastatel on sisse-ränne suurenenud, millest tulenevalt on rahvaarvu vähenemine mõningal määral pidurdunud. Kuigi sündimus on püsinud madal, on viimaste aastate sündimushätaajad võrdlemisi stabiilsed. Arvestades, et vallas suremus paratamatult lähimatel kümnenditel kasvab, on eelkõige oluline panustada nii sisse-rände taseme hoidmisele-tõstmisele kui ka sündide stabiilsuse hoidmisele, et kahanemist tasakaalustada. Strateegiliselt tähendab see tänastele nõudmistele ja vajadustele vastavate töö- ja elukohtade pakkumist vallas.

Joonis 2.1-3. Lügane valla rahvastiku muutuse komponendid 2015–2018 (Andmed: Statistikaamet, 2019)

Ruumiliselt on vallas toimuvad protsessid erinevates asulates võrdlemisi erinevad. Perioodil 2000–2019 on valla suurimast asulast olulisim kahanemine toimunud Püssi linnas, kus rahvastik on vähenenud ligi poole võrra (–51%). Rahvastik on kahanenud ka teistes suuremates asulates: Kiviõli linnas (–33%),

² Servinski, M., Kivilaid, M., Tischer, G. „Omavalitsusüksuste rahvastik ja noored“. Kogumikus: Eesti piirkondlik areng. 2018. Noored Eestis. Statistikaamet, 2019.

Sonda alevikus (–33%), Erra alevikus (–42%). Märgatavalt vähenenud on Savala küla (–35%), mõnevõrra väiksem on muutus olnud Purtses (–17%) ja Maidlas (–16%) (vt tabel. 2.1-1 ja joonis 2.1-4).

Tabel 2.1-1. Lüganuse valla suuremate asulate rahvaarvu muutus 2000–2019 (Andmed: REL 2000 ja 2011, Statistikaamet, 2019)

Asula	Rahvaarv 2000	Rahvaarv 2011	Rahvaarv 2019	Muutus 2000- 2019	Muutus % 2000- 2019	Aasta keskmine muutus 2000-2011 (inimest/ aastas)	Aasta keskmine muutus 2011-2019 (Inimest/ aastas)
Kiviõli linn	7405	5634	4964	-2441	-33,0%	-161,0	-83.8
Püssi linn	1872	1083	907	-965	-51,5%	-71,7	-22.0
Lüganuse alevik	470	439	446	-24	-5,1%	-2,8	0.9
Sonda alevik	615	425	410	-205	-33,3%	-17,3	-1.9
Purtse küla	309	264	256	-53	-17,2%	-4,1	-1.0
Savala küla	218	175	141	-77	-35,3%	-3,9	-4.3
Erra alevik	245	130	140	-105	-42,9%	-10,5	1.3
Varja küla	125	109	113	-12	-9,6%	-1,5	0.5
Maidla küla	132	111	111	-21	-15,9%	-1,9	0.0
Uniküla	85	85	93	8	9,4%	0,0	1.0
Aa küla ³	190	289	89	-101	-53,2%	9,0	-25.0
Soonurme küla	92	83	88	-4	-4,3%	-0,8	0.6
Erra-Liiva küla	66	60	60	-6	-9,1%	-0,5	0.0

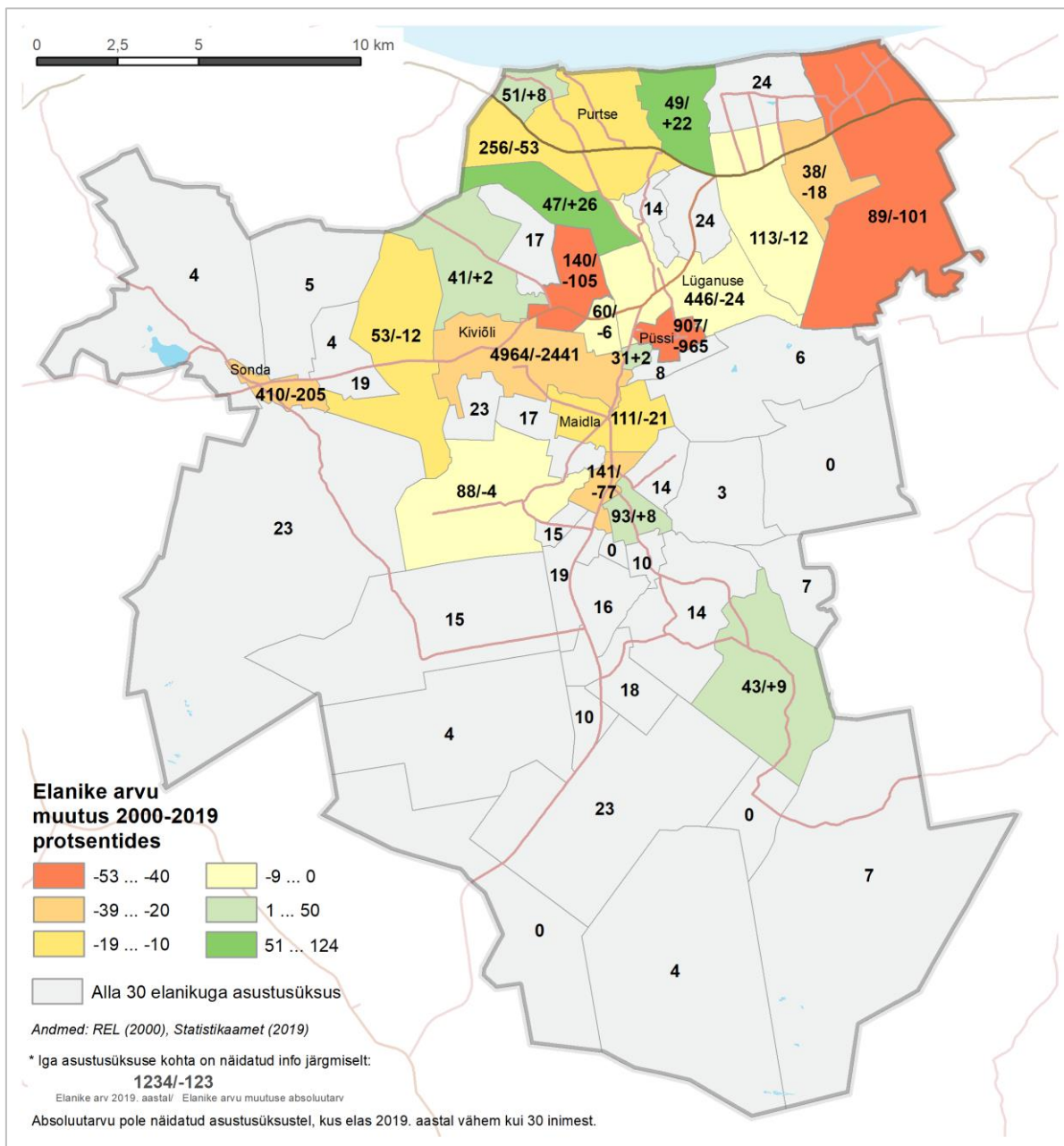
Viimase 8 aasta jooksul (2011–2019) on märgata, et kahanemine on aeglasem ning kohati on osad asulad pisut ka rahvastikku kasvatanud: näiteks on atraktiivsemad olnud Lüganuse ja Erra alevik, positiivseks saab lugeda ka teatud külade väikest kasvu või stabiilsust. Kiviõli ja Püssi rahvaarv väheneb endiselt aga suhteliselt kiiresti – ca 84 inimest aastas Kiviõlis ja 22 inimest Püssis.

Üldplaneeringu seisukohast tähendab eeltoodu, et rahvastiku kasvupotentsiaal on eelkõige alevikes ja külades, kus on oluline anda võimalusi elanikkonna jätkuvaks kasvuks ning hea toetada mitmekülgset elukeskkonda. Valla linnade – Kiviõli ja Püssi puhul – on jätkuvalt vajalik linnaruumi kohandamine vähenevale elanikkonnale ehk linnaruumi kokkutõmbamine (tühjaks jäänud hoonete – valdavalt korterelamute, aga ka tööstushoonete – lammutamine)⁴. Samaaegselt on mõlemas linnas vajalik

³ Aa külas asub hooldekodu, mistõttu rahvaarvu statistikat mõjutab tugevalt hooldekodu elanike valla elanikeks arvestamine või mittearvestamine.

⁴ Sisendit antud teema lahendamiseks annab 2020.a valmiv Rahandusministeeriumi tellimusel koostatav uuring.

tegeleda kvaliteetse, inimõõtmelise ja turvalise elukeskkonna loomisega, mis tagaks olemasolevate elanike elukvaliteedi ning mis toetaks Kiviõli toimimist piirkondliku keskusena ning Püssit kohaliku keskusena.

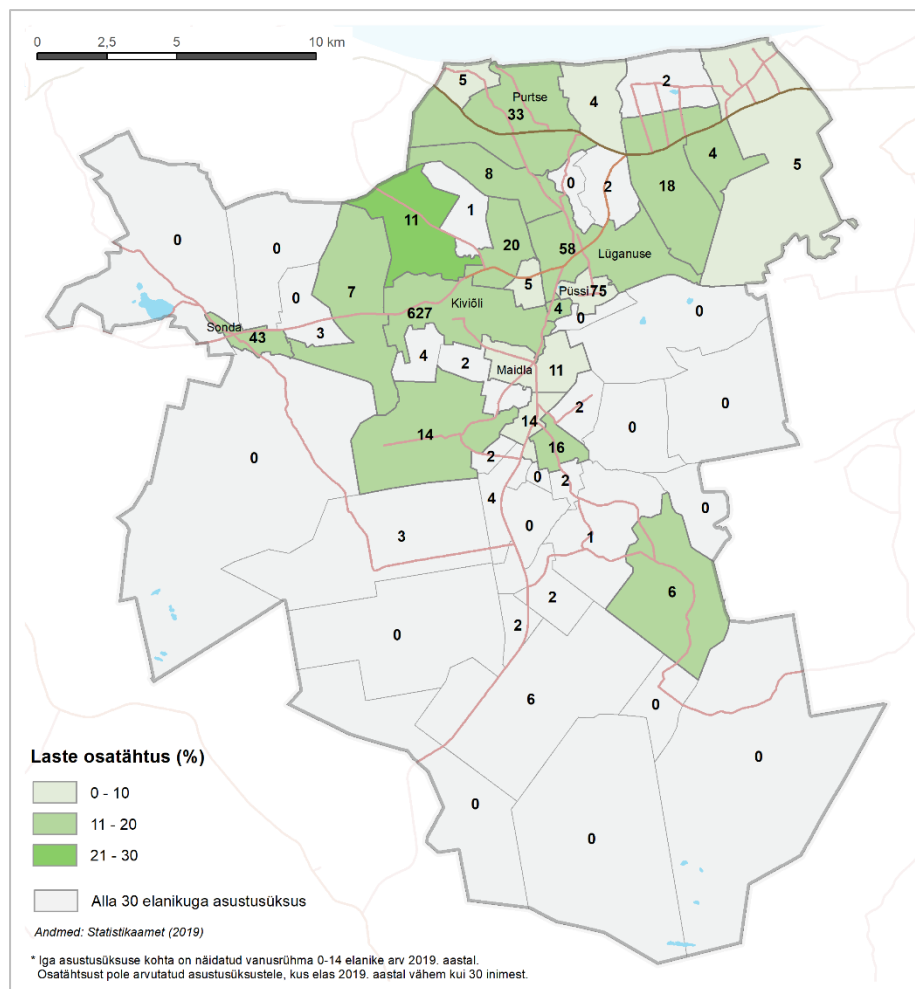

Joonis 2.1-4. Elanike arvu muutus asustusüksustes aastatel 2000–2019 (Andmed: Statistikaamet)

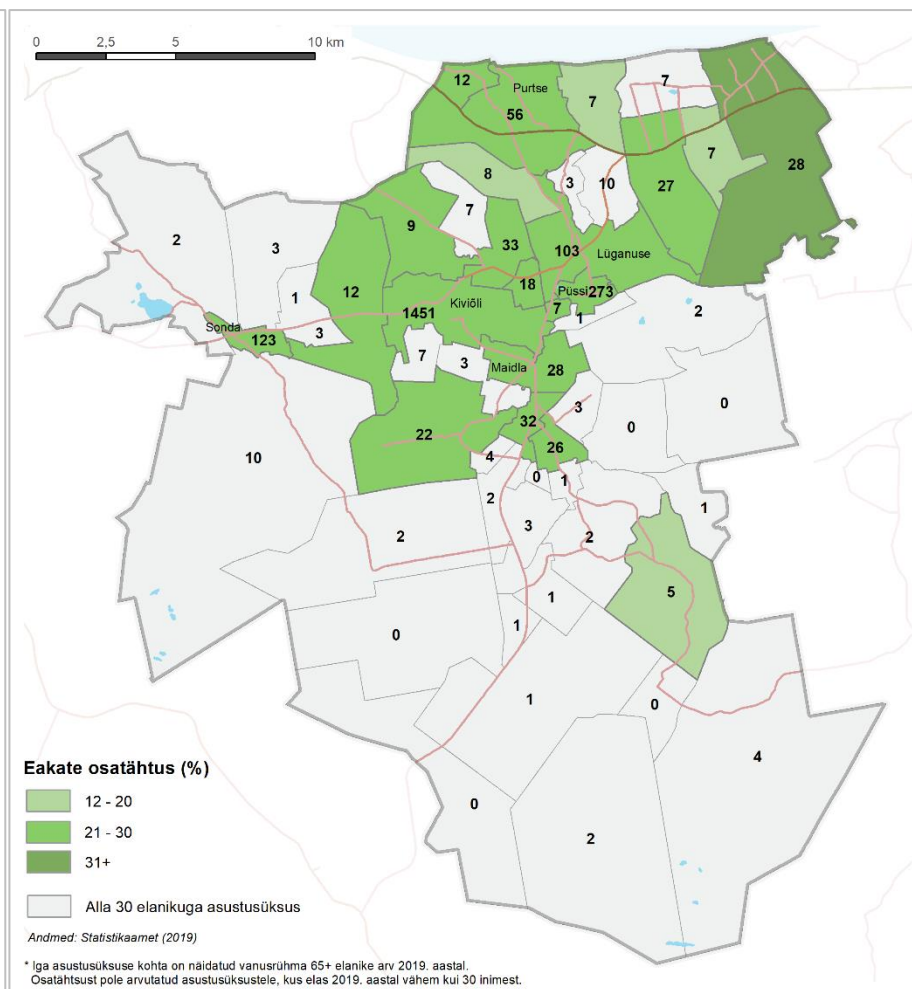
Vaadeldes erinevate vanusrühmade paiknemist vallas (vt joonis 2.1-5 ja 2.1-6) ilmneb, et arvuliselt on lapsi-noori enim suuremates keskustes. Suurematest asulatest on noorte osakaal suurim Varja külas (16% kogurahvastikust), millele järgneb Erra alevik (14%). Kiviõli linnas on noorte osakaal 13% ehk linna on registreeritud 627 alla 14-aastast. Väga väike on noorte osakaal aga kiirelt vananevas Püssi linnas (8%) ja Sondas (10%).

Eakate osakaal on suur kõikides suuremates asulates – Sondas ja Püssis 30%, Kiviõlis 29%; Lügánuse ja Erra alevikus on osatähtsus 23–24%. Eakate osatähtsus on pisteliselt madalam küldes.

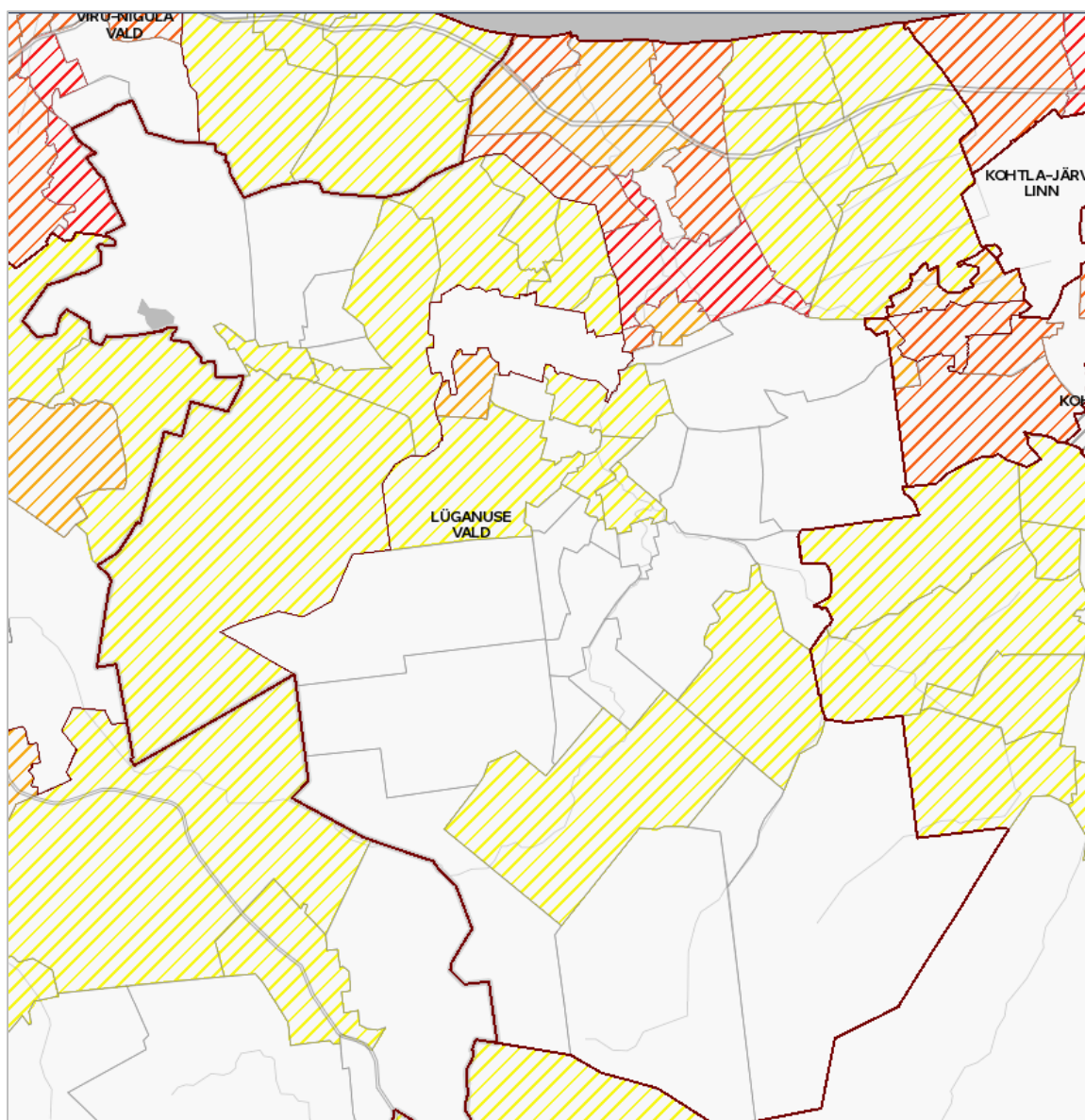
Nii noortele kui eakatele mõeldud teenuste, taristute ja väliruumi lahendusi soodustab elanikkonna paiknemise võrdlemisi suur ruumiline koondumine.

Joonis 2.1-5. Vanusegrupi 0-14 arvukus ja osatähtsus kogurahvastikust Lügánuse valla asustusüksustes (Andmed: Statistikaamet, 2019)

Joonis 2.1-6. Vanusegrupi 65+ arvukus ja osatähtsus kogurahvastikust Lügánuse valla asustusüksustes (Andmed: Statistikaamet, 2019)

Väga kõrge staatusega: kõik tunnused üle keskmise - kõrgem palk, rohkem juhte ja töötavaid tööealisi, enam kõrgharitud kui Eesti keskmine

Kõrge staatusega: enamus tunnuseid üle keskmise, üks tunnustest võib olla alla keskmise

Keskmise staatusega: võrdselt nii üle keskmise kui alla keskmise tunnuseid

Keskmisest madalama staatusega: enamus või kõik tunnused alla keskmise

Andmed puuduvad

Joonis 2.1-7. Asulate sotsiaalmajanduslik taust (arvestatud kõrgharitud, juhtide ja töötavate tööealiste osatähtsusega ning brutopalgaga) (Allikas: Eesti väikeasulate uuring (<http://www.hendrikson.ee/maps/V%c3%a4ikeasulad/>))

Eesti väikeasulate uuringu järgi (2019) on Lügänuuse valla väikeasulate elanikkond valdavalt Eesti keskmisest madalama staatusega⁵ (joonis 2.1-7). Samas eristub kõrgema sotsiaalmajandusliku staatusega ala Püssi ja Soome lahe joonel, kus staatus on kõrge või väga kõrge. Vaadeldes nii Ida-Virumaa kui ka Eesti konteksti laiemalt, on rannikulähedased asulad üldjoontes kõrgema sotsiaalse staatusega. Seetõttu võib eeldada, et ka Lügänuuse valla kogu rannikupiirkonna sotsiaalmajanduslik staatus kasvab, kuna aktiivsemad ja haritumad elanikud eelistavad antud piirkondi elukeskkonnana. Kuna tegemist oli väikeasulate uuringuga, siis ei ole hinnatud valla keskuse Kiviõli linna sotsiaalmajanduslikku staatust.

Lügänuuse vald on tugevalt kakskeelne: keskmiselt 48% räägib emakeelena eesti keelt, 50,9% vene keelt ning 1,9% muud emakeelt (vt tabel 2-2). Sealjuures on piirkonniti erinevused suured: kui Kiviõli linnas on eesti keelt emakeelena kõnelejate hulk ca 34% kogu Kiviõli rahvastikust, siis endises Lügänuuse vallas on see ca 88% ning endises Sonda vallas ca 73%.

Tabel 2.1-2. Lügänuuse valla rahvastik emakeele järgi (andmed: REL 2011, Statistikaamet)

	Kiviõli linn	endine Lügänuuse vald	endine Sonda vald	Kogu valla keskmine
Eesti emakeel	33,8%	87,6%	72,8%	47,2%
Vene emakeel	63,9%	12,2%	24,5%	50,9%
Muu emakeel	2,2%	0,2%	2,7%	1,9%

Lügänuuse vallas jätkub tõenäoliselt kahanemine ka lähikümneanditel ja seda jõulisemalt suuremates asulates. Kahanemise pidurdamiseks ning sisserände soodustamiseks on vaja tähelepanu pöörata nii atraktiivse ja mitmekülgse elukeskkonna kui ka töökeskkonna loomisele. Ühelt poolt on vajalik tähelepanu pöörata noortele ja noorte perede vajadustele, teisalt eakatele väarikat vananemist võimaldava keskkonna tagamisele – vajadustele ja teenuste kättesaadavusele.

Kiirest rahvastiku vähenemisest tulenevalt on jätkuvalt vaja tähelepanu pöörata asulate kahanemisest tingitud ruumivajaduse muutumisele (sh mahajäetud ning ohtlikele ehitistele) ning kvaliteetse ja turvalise elukeskkonna säilitamisele ja loomisele.

Üldplaneeringu raames on soovitatav välja töötada asustuse suunamise strateegilised suunad kahanevatele suurematele asulatele ja stabiilsetele või vähesel määral kasvavatele alevikele ja küladele.

2.2 Sotsiaalne taristu ja ühistegevus

Lügänuuse valla lasteaiad asuvad Kiviõlis, Püssis, Sondas, Maidlas ja Erras. Koolidest asub Lügänuuse vallas Kiviõli 1. Keskkool, põhikoolid Kiviõli Vene Kool, Lügänuuse Kool ja Maidla Kool, ning algkool Sonda Kool. Valla arengukava põhjal on vajalik haridusvõrgu ümberkorraldamine.

Huvikoole on vallas kaks: Kiviõli Kunstide Kool ja Maidla Huvikool. Piirkondlikud noortekeskused ja noortetoad asuvad mitmetes asulates: Lügänuusel, Maidlas, Püssis, Kiviõlis, Sondas, Erras, Varjas ja Purtses.

⁵ Staatuse määramise aluseks olid uuringus järgmised tunnused: kuu brutopalk elaniku kohta (kõrgem või madalam uuritavate asulate keskmisest, 2017); töötavate tööealiste osatähtsus (kõrgem või madalam uuritavate asulate keskmisest, 2011 REL); juhtide osakaal (kõrgem või madalam uuritavate asulate keskmisest, 2011 REL); kõrgharitute osatähtsus (kõrgem või madalam uuritavate asulate keskmisest, 2011 REL). Uuringu keskmiste arvutamisel ei ole arvestatud Tallinna ja maakonnakeskuste asulate rahvastikuga.

Vallas tegutseb kokku üheksa raamatukogu, haruraamatukogu või raamatukogu teeninduspunkti: Kiviõlis, Lüganusel, Maidlas, Püssil, Sondas, Erras, Soonurmes, Varjas ja Oandus.

Perearstiabi osutatakse Püssis, Kiviõlis, Sondas ja Savalas. Hambaravi teenust pakutakse Püssis ja Kiviõlis. Eriarstid (naistearst, kirurg-ortopeed) teenindavad Kiviõli Tervisekeskuses.

Kiirabibrigaad ning päästekomando paiknevad Kiviõlis. Purtses asub ka vabatahtlik päästjate komando ning vabatahtlik merepääste.

Sotsiaalhoolekandeteenuseid pakuvad kaks asutust: SA Kiviõli Tervisekeskus ning MTÜ Vahtra Hooldemaja, kes haldab kahte hooldekodu: Aa külas ja Kiviõli linnas. Hooldekodu rajamine on kavas Sonda alevikus.

Eakatele pakutakse huvitegevust kokku viies päevakeskuses: Püssis, Kiviõlis, Savalas, Purtses ja Lüganusel.

Sportimisvõimalusi siseruumides pakutakse lisaks Kiviõli Vene Kooli ja Kiviõli 1. Keskkooli spordisaalidele ka Maidla Kooli spordihoones, Maidla noortekeskuse jõusaalis ning avalikuks kasutamiseks on Lüganuse tenniseväljakud. Kiviõlis on samuti rajamisel jalgpallistaadion Kiviõli Vene Kooli juures. Mitmekesiseid sportimisvõimalusi pakub Kiviõli Seikluskeskus talviste suusa- ja lumelauanõlvade ning suviste motoürituste, kõrgseikluspargi, elamuspargi, trosslaskumise ja rikkaliku valiku kogupereatraktsioonidega. Endise Aidu karjääri alale on rajatud rahvusvahelistele standarditele vastav sõudekanal ja Aidu Veespordikeskuse projekti raames on loodud mitmeid veespordi- ja ekstreemmatkavõimalusi.

Rahva- või kultuurimajad asuvad Sondas, Kiviõlis, Püssis, Lüganusel ja Maidlas.

Lüganuse valla territooriumil paikneb Liimala rannas salapiiritusevedu tutvustav Tulivee muuseum.

Vaba-aja veetmise võimalusi rikastavad ka RMK matkarajad ja lõkkekoht Uljaste maastikukaitsealal ning Uhaku puhkekoht, Aidu-Liiva ja Aidu-Nõmme lõkkekohad ning neid läbiv RMK Penijõe-Aegviidu-Kauksi matkatee.

ÜP ja KSH raames pööratakse tähelepanu teenuste jaotusele ja kättesaadavusele, seda nii eakate kui noorte vajadustest lähtuvalt. Maa-ala nähakse ette Sonda hooldekodu jaoks.

3 ETTEVÕTLUSKESKKOND

3.1 Ettevõtete arvu dünaamika ja tegevusalad

Statistikaameti andmetel on Lüganuse valla ettevõtete arv viimasel 10 aastal püsivalt kasvanud vaatamata vähenevale rahvastikule (vt tabel 3.1-1), samas on ettevõtlusaktiivsus võrreldes teiste piirkondadega siiski madal.

Registreeritud majanduslikult aktiivseid ettevõtteid on kõige rohkem ETAK-i tegevusalade järgi põllumajanduse, metsamajanduse ja kalandussektoris (96 ettevõtet), millele järgnevad hulgi- ja jaekaubandus (58), ehitus (48) ning veondus ja laondus (44). Kõige enam on ettevõtteid viimasel 10 aastal lisandunud ehituse ja veonduse ning laonduse valdkonnas.

Tabel 3.1-1. Statistilisse profiili kuuluvad ettevõtted Lügänuuse vallas (Andmed: Statistikaamet, 2019)

Tegevusala	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Tegevusalad kokku	272	357	360	354	358	358	375	359	366	384
Põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük	93	109	111	105	109	109	113	100	95	96
Hulgi- ja jaekaubandus; mootorsõidukite ja mootorrataste remont	56	61	58	55	61	53	55	55	63	58
Ehitus	21	30	23	30	28	37	37	42	48	48
Veondus ja laondus	24	27	29	27	29	29	28	33	36	44
Töötlev tööstus	25	31	35	31	32	29	35	32	29	30
Muud teenindavad tegevused	6	17	17	14	16	23	23	19	19	25
Kutse-, teadus- ja tehnikaalane tegevus	9	14	14	16	17	14	13	14	15	16
Haldus- ja abitegevused	8	26	24	19	17	12	16	15	16	16
Kinnisvaraalane tegevus	9	11	10	15	11	8	7	8	9	11
Majutus ja toitlustus	4	3	4	9	6	9	13	11	12	10
Tervishoid ja sotsiaalhoolekanne	8	11	13	12	12	11	11	10	9	9
Muud tegevused*	7	9	10	11	10	9	10	9	7	9
Kunst, meelelahutus ja vaba aeg	0	4	7	8	6	10	8	6	4	7
Info ja side	2	4	5	2	4	5	6	5	4	5

*Muud tegevused: haridus, mäetööstus, elektrienergia, gaasi, auru ja konditsioneeritud õhuga varustamine, veevarustus; kanalisatsioon; jääme- ja saastekäitlus, finants- ja kindlustustegevus, avalik haldus ja riigikaitse; kohustuslik sotsiaalkindlustus, kodumajapidamised tööandjana; kodumajapidamiste oma tarbeks kaupade tootmine, eksterritoriaalsete organisatsioonide ja üksuste tegevus

Lügänuuse valla 384 ettevõttest on valdav enamus (361) mikroettevõtted (vt tabel 3.1-2), kus on vähem kui 10 töötajat. Väikeettevõtteid (10–50 töötajaga) on vallas 2018. aasta seisuga 17 ning keskmise suurusega ettevõtteid (üle 50 töötaja) on vallas viis. Vallas asub ka üks suureettevõtte. Ettevõtete arvu kasv on toimunud mikroettevõtete kasvu arvelt, ülejäänud kategooriates on ettevõtete arv viimase 10 aasta arvestuses kahanenud.

Tabel 3.1-2. Statistilisse profiili kuuluvad ettevõtted Lügänuuse vallas töötajate arvu järgi (Andmed: Statistikaamet, 2019)

Töötajaid	Kokku	Vähem kui 10	10-49	50-249	250 ja enam
2009	272	243	21	6	2
2010	357	335	16	4	2
2011	360	339	15	3	3
2012	354	331	17	3	3
2013	358	336	17	2	3

Töötajaid	Kokku	Vähem kui 10	10-49	50-249	250 ja enam
2014	358	338	14	3	3
2015	375	352	16	5	2
2016	359	341	12	4	2
2017	366	344	17	3	2
2018	384	361	17	5	1

Registreeritud töötute arv on Statistikaameti andmetel viimastel aastatel kahanenud. Kui 2016. aastal oli keskmiselt kokku 274 töötut, siis 2018. aastaks oli see arv langenud 235 töötuni.

Lüganuse vallas asub ka üks Eesti suurimaid põlevkivitööstusega seotud ettevõtteid: KKT Oil OÜ, mis annab tööd ca 600 inimesele. Lisaks paikneb Kiviõlis veel kaks suuremat ettevõtet: õmblusettevõtte AS Svarmil (ca 250 töötajat) ning metallkonstruktsioonide valmistamisega tegelev OÜ Shroma (ca 100 töötajat). Ka Püssi linnas tegutseb üks suur ettevõtte: AS Repo Vabrikud (ca 220 töötajat).

Turismisektoris on oluliseks tõmbekohaks Kiviõli Seikluspark ja täienev Aidu Veespordikeskus, teenuseid pakuvad olemasolevad toitlustus- ja majutusasutused (nt Kiviõlis, Liimalas, Purtses jt). Turismisektori seisukohast on oluline ÜP-s arengu suunamine selliselt, mis toetaks vaatamisväärtuste ja teenuste head ja mugavat kättesaadavust.

Olulisematest kavandatud arendustest on Kiviõli linna äärealale kavandatud Kiviõli Äripark, samuti on kavandamisel uus allmaakaevandus Uus-Kiviõli ja Uus-Kiviõli II kaevandus. ÜP raames on oluline läbi kaaluda allmaakaevandamise võimalikud mõjud ja seada tingimused maapealse hea elukeskkonna säilimiseks. Teisalt on vajalik ka kaevanduse toimimiseks vajalike tehniliste ja võimalike teiste vajadustega (nt elukohad vms) arvestamine.

Ettevõtjate ümarlaua tulemuste põhjal on vallas täiendav huvi taastuenergeetika – tuuleparkide ja päikeseenergeetika alade – arendamise osas. Üldplaneeringu ja KSH käigus on oluline käsitleda taastuenergeetika arendamise võimalusi vallas.

Üldplaneeringu koostamisel pööratakse tähelepanu erinevate ettevõtlusvaldkondade arenguvõimaluste soodustamisele. Oluline on arvestada nii kaevandamiskompleksi, taastuenergeetika, turismisektori kui ka äri- ja tööstusparkide vajadustega, et luua tingimused erinevate valdkondade arenguks ja koostoimimiseks.

Erinevate valdkondade arendamisel on oluline valla hea elukeskkonna hoidmine (sh uue kaevanduse avamisel).

3.2 Suurõnnetuse ohuga ja ohtlikud ettevõtted

Lüganuse valla territooriumil (Kiviõli linn, Püssi linn) on välja kujunenud piirkonnad, kus paiknevad potentsiaalset keskkonnamõju omavad ettevõtted. Lisaks asuvad valla territooriumil mitmed kaevandused, kus kasutatakse lõhkeaineid. Kemikaaliseaduse (KemS) § 21 mõistes ja Maa-ameti GIS portaali andmetel (seisuga 01.09.2019) asub Lüganuse vallas üks A-kategooria suurõnnetuse ohuga ettevõtte (KKT Oil OÜ Kiviõli linnas) ja 3 ohtliku ettevõtet (Maidla külas, Erra alevikus ja Varja külas).

Lisaks asub valla kirdepiiri vahetus läheduses Kohtla-Järve linn, kus on kolm A-kategooria suurõnnetuseohuga ettevõtet, üks B-kategooria suurõnnetuseohuga ettevõtte ja kolm ohtliku

ettevõtet. Neist ühe ohuala (Nitrofert AS) ulatub kuni ca 270 m ulatuses ka Lüganuse valla territooriumile. Nimetatud ohtlike ettevõtete korral ei esine Päästeameti poolt välja töötatud kaardirakenduse alusel doominoefekti⁶.

Teadaolevalt uusi ohtlike või suurõnnetuse ohuga ettevõtteid valla territooriumile rajamisel ei ole. Ohtliku ettevõtte staatuse võivad kõige suurema tõenäosusega saavutada tanklad, kui paigaldatakse gaasikütuse tankimisseadmed ja ka põllumajandusettevõtted, kui kütusena hakatakse kasutama vedelgaasi⁷.

Vastavalt KemS-ile on ohtlike ja suurõnnetuse ohuga ettevõtete planeerimisel, laiendamisel või tootmise suurendamisel oluline säilitada ohutuse tagamiseks vajalik vahemaa kütise ning elamurajoonide, avalikus kasutuses olevate hoonete ja alade, puhkealade ning võimaluse korral peamiste transpordiliinide vahel. Vedelkütuste mahutite planeerimisel, mis ei ole üldkasutatavate autokütuse tanklate koosseisus (nt katlamajade reservkütuse mahutid), on vajalik arvestada hoidmisehitise kujuga, mis sõltub ehituse mahust⁸.

ÜP ja KSH koostamisel pööratakse tähelepanu ohtlike ja suurõnnetuste ohuga ettevõtete võimalikele asukohtadele valla territooriumil ja lähialadel (sh kujade ulatusel), hinnatakse kaasnevaid riske ÜP täpsusastmes, antakse üldine hinnang doominoefekti võimaluste kohta ja ettepanekud mõjude leevendamiseks.

3.3. Kaevandamine

Valla põlevkivikaevanduse, kui olulisima kaevandusharu, alguseks võib lugeda 1922. aastat, mil alustati avakaevandamisega Erra-Salaküla maadel paiknevas põlevkivikarjääris. Tootmise arenedes arenes 1920. aastatel Kiviõlis nii tööstuskompleks kui ümbritsev asula. Allmaakaevandamisega alustati 1930. aastal, 1930. aastatel valmisid tunnelahjudega õli- ja bensiinitehas, rajati raudteejaam. Kaevandamine toimus ka Küttejõu karjääris. Püsis valmis põlevkivil töötav elektriyaam aastal 1937.

II MS purustuste järel Kiviõli tehas taastati, aastal 1951 ühendati Kiviõli ja Küttejõu kaevandused ning aastal 1955 valmis kaevanduse uus administratiivhoone.

Aastal 1974 võeti kasutusele Aidu karjäär.

1990. aastate toimunud tehase sulgemise ja taasavamise järel laienes kaevandamine Põhja-Kiviõli põlevkivikarjääri, 2011. aastal Põhja-Kiviõli II karjääri (tänapäevase kasutusele). Aidu karjäär lõpetas tegevuse 2012. aastal. Endisi karjääre ja teisi tehispinnavorme on alates 2000. aastast kasutusele võetud ka rekreatsiooni, taastuvenergeetika jt otstarvetel.

KSH VTK koostamise ajal tehakse ettevalmistusi Uus-Kiviõli ja Uus-Kiviõli II allmaakaevanduse avamiseks, millega kaasneb ka uue põlevkivitranspordi taristu väljaarendamine jt muudatused. Üldplaneering lähtub kaevandustaristu puhul nii menetletavast teemaplaneeringust kui ka arvestab

⁶ Päästeameti tellimisel valmis 2017. a augustis meetodika doominoefektide hindamiseks (teadaolevalt ei ole veel avalikult kättesaadav, teave pärineb Päästeameti 17.10.2017 teabepäeva esitluse materjalidest seisuga 01.10.2019)

⁷ Vedelgaasimahutite ohtlikkuse alammäär Majandus- ja taristuministri 02.02.2016 määruse nr 10 „Kemikaali ohtlikkuse alammäär ja ohtliku kemikaali künniskoguse ning ettevõtte ohtlikkuse kategooria määramise kord“ lisa tabel 2 kohaselt on 5 tonni.

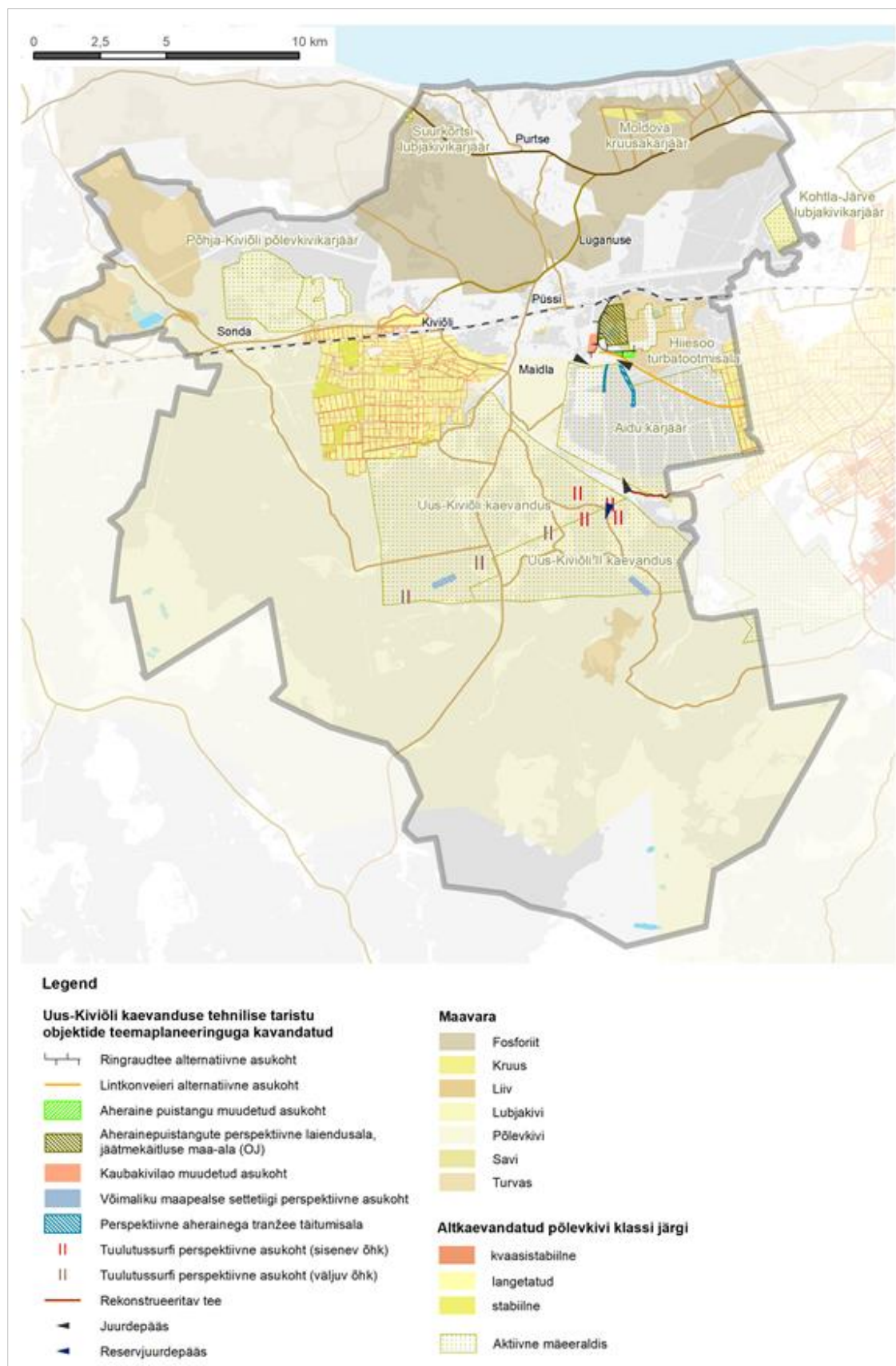
⁸ Veeseadus § 138-142 ja keskkonnaministri 20.09.2019 määrus nr 12 "Naftasaaduse, põlevkiviõli, selle saaduse või biokütuse hoidla ehitamise ja kasutamise nõuded ning kuja täpsustatud ulatus".

vajadusel üldplaneeringu protsessi käigus tehtavate täiendustega (vt joonis 3.3-1). Täiendavalt on huvi kasutusele võtta ka teisi maardlaid (sh Sonda, Sonda II ja Oandu põlevkivikaevandused).

ÜP ja KSH seisukohast on eelkõige oluline tähelepanu pöörata nii endistele, praegustele kui ka tulevastele kaevandustele:

- Kiviõli kaevanduse alal stabiilsus varieerub – on nii stabiilseid, kvaasistabiilseid kui ka langetatud alasid. ÜP seisukohast on vajalik käsitleda, kas ja kuidas on antud alasid võimalik tulevikus kasutada.
- Aidu karjääri puhul keskendutakse ala uute kasutusvaldkondade soodustamisele (taastuvenergeetika, rekreatsioon, riigikaitse jt).
- Põhja-Kiviõli kaevanduse puhul on oluline pöörata tähelepanu kaevandusala võimalikule laiendamisele lääne suunas, kus asub olulise puhkekohana Uljaste järv (sh maastikukaitseala ja väärtuslik maastik).
- Uus-Kiviõli ja Uus-Kiviõli II allmaakaevanduse puhul on oluline tagada nii kaevandamise kui selle taristu toimimine, samas ka kõrge kvaliteediline elukeskkond. Uus-Kiviõli kaevanduste puistangute jt maapealsete pinnavormide kujundamisel on otstarbekas kaaluda juba praegu tulevast maakasutust ning seada ÜP-ga vastavad suunised.
- Sonda ja Sonda II kavandatavate põlevkivikaevanduste puhul on vajalik tagada kõrge kvaliteediline elukeskkond.
- Valla teistele väiksematele kaevandusaladele (karjäärid ja turbatootmisalad) seatakse samuti suunavad tingimused.

ÜP ja KSH raames pööratakse tähelepanu nii endistele, praegustele kui ka tulevastele kaevandusaladele, sh kaevandusalade uuskasutusele, ning kaevandamise mõjule.

Joonis 3.3-1. Maardlad, kaevandusalad ja kaevandustaristud Lügane vallas (Allikad: ETAK, Uus-Kiviõli kaevanduste tehnilise taristu objektide teemaplaneering)

4 TEHNILINE TARISTU JA TEED

4.1 Ühisveevärk ja -kanalisatsioon

Lüganuse vallas on ühisveevärk ja -kanalisatsioon (ÜVK) välja arendatud järgmistes asulates: Kiviõli ja Püssi linnas, Lüganuse, Sonda ja Erra alevikus ning Purtse, Varja, Savala, Maidla ja Uniküla külas. Ainult ühisveevärk on Soonurme külas⁹. Lüganuse valla ÜVK süsteemid kuuluvad Lüganuse Vallavalitsusele, v.a. Püssi linnas ja endise Maidla valla territooriumil (Savala, Maidla, Uniküla ja Soonurme külades), kus ÜVK-ga seotud varad on üle antud OÜ-le Järve Biopuhastus. Teenust osutab OÜ Järve Biopuhastus.

Lüganuse valla arengukava 2018–2028 kohaselt rekonstrueeritakse ÜVK Sonda ja Erra alevikus ning rajatakse täiendavat vee- ja kanalisatsioonivõrgustikku. Lüganuse valla ÜVK arengukava 2017–2028 kohaselt toimub ÜVK arendamine endise Lüganuse valla territooriumil. Koostamisel on uus Lüganuse valla ÜVK arengukava, mis hõlmab kogu valla territooriumi.

Olemasolevates haldusreformieelsete valdade ÜVK-des tuuakse välja järgmist:

Lüganuse valla ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arendamise kava aastateks 2017–2028

2017–2020 (lühiajaline perspektiiv)

- ÜVK torustike rekonstrueerimine ja rajamine Püssi linnas, Lüganuse alevikus ning Purtse, Varja, Savala ja Uniküla külades (sh sademevee drenaažitorustike rajamine Savala küla kortermajade juurest).
- Veetöötlusseadmete rekonstrueerimine Lüganuse aleviku ning Varja ja Purtse küla keskuse puurkaev-pumplates.
- Purtse sigala, Savala, Uniküla Vesi, Maidla Kodu ning Soonurme veeühistu puurkaev-pumplate rekonstrueerimine.
- Lüganuse puurkaevu nr 1 ning Uniküla puurkaevu likvideerimine.
- Purtse ja Varja küla reoveepuhastite rekonstrueerimine.
- Sademevee kanalisatsioonitorustike rekonstrueerimine, kraavide ja truupide rajamine Püssi linnas (vajalikuks on peetud selleks eraldi projekti koostamist).

2021–2028 (pikaajaline perspektiiv)

- ÜVK torustike rajamine Lüganuse alevikus ning Varja ja Uniküla külades.
- Tuletõrje veevõtukohtade rekonstrueerimine ja rajamine Lüganuse alevikus ning Purtse, Varja, Savala, Maidla ja Uniküla külades.
- Sademevee kanalisatsioonitorustike rajamine Püssi linnas.

Kiviõli linna ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arendamise kava aastateks 2013–2025

ÜVK kohaselt toimub kesklinna piirkonna reovee kogumine ja käitlemine perspektiivis sarnaselt praegusele olukorrale – reoveed kogutakse Kiviõli linna reoveepumplasse Metsa tänaval, mille kaudu pumbatakse reovesi Soo ja Viru tänavast ristil paiknevasse reoveekollektorisse, kust edasi suunatakse reovesi Kohtla-Järve reoveepuhastile.

⁹ Lüganuse valla arengukava Lisa 1. Toimekeskuse analüüs. Lüganuse Vallavolikogu 10.10.2018 määrus nr 39 lisa 1.

Ühisveevärgiga on liitunud või liitumise võimalus on tagatud suuremale osale tarbijatele, mistõttu ÜVK ei näe ette ühisveevärgi laiendamist.

ÜVK koostamisel on arvestatud, et perspektiivis (aastal 2025) on ühiskanalisatsiooniga ühendatud suurem osa Kiviõli linna reoveekogumisalal elavatest elanikest ja ühisveevärgiga on liitunud kõik linna elanikud. Lisaks elanikele on arvestatud ka olemasolevate ettevõtete ja asutuste reoveega.

Kiviõli linna ÜVK rõhutab kanalisatsioonitorustike ning mõnel pool ka ühisveevärgi torustike rekonstrueerimise vajadust. Tööd Kiviõli kesklinnas on ÜVK kohaselt planeeritud aastateks 2013–2016 ja tänaseks suures osas lõppenud.

Selleks, et vähendada amortiseerunud ning lekkivatest kogumiskaevudest tulenevat põhjavee reostust Varinurme ja Küttejõu eramute piirkonnas, näeb ÜVK ette Kiviõli linna reoveekogumisala laiendamist ning nõuetekohase ühiskanalisatsiooni ja pumplate rajamist, millega suunatakse reovesi Kiviõli linna reoveepuhastisse.

Lisaks juba rekonstrueeritud ühisveevärgi torustikele Kiviõli kesklinna ida- ja põhjapoolses osas näeb ÜVK ette amortiseerunud torustike rekonstrueerimist Varinurme ja Küttejõu piirkonnas perioodil 2015–2020 koos reoveekanaliseerimise rajamisega. Koos torustike paigaldamisega nähakse ette 5 tuletõrjehüdrandi paigaldamist piirkonda. Varem piirkonda joogiveega varustanud 2 puurkaev-pumplat (katastri nr-d 2311 ja 2302), tuleb tamponeerida ja puurkaevu hooned likvideerida.

ÜVK arendamine ja rekonstrueerimine toimub vastavalt ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arendamise kavale. KSH raames analüüsitakse vajadusel ÜVK süsteemide laiendamist tiheasustusega aladel (linnades ja alevikes).

Üldplaneeringu koostamise käigus käsitletakse tuletõrje veevõtukohti ja nendele juurdepääsude tagamist, samuti seatakse tingimused sademeveelahendustele.

4.2 Soojusvarustus

Lüganuse vallas on kaks kaugküttepiirkonda: Kiviõlis ja Püssis. Mõlema piirkonna kohta on koostatud kaugkütte võrgupiirkonna soojamajanduse arengukava aastateks 2016 – 2026, kus on välja toodud soovitud võrgupiirkonna arendamiseks.

Püssi linnas on olemasolev kaugküttevõrk osaliselt rekonstrueeritud 2007. aastal. Rekonstrueerimist vajab veel Püssi nn uue linnaosa kaugküttevõrk. Küttevõrgu arendamiseks on rajatud Püssi linna uus hakkpuidul töötav katlamaja ning seda teenindav laoruum.

Ka Kiviõli kaugkütte võrk vajab rekonstrueerimist. Lisaks on linnale suureks väljakutseks rahvastiku vähenemisest tingitud kortermajade tühjaks jäämine ja sellest tulenev vajadus kaugküttevõrgu optimeerimiseks ja ümberkohandamiseks. Soojamajanduse arengukava järgi on suurimad soojuse tarbijad Kiviõli linnas Kiviõli haigla, Kiviõli I Keskkool ning Võidu 10 asuv kortermaja. Kaugküttevõrku teenindavad kaks ettevõtet – AS Kiviõli Soojus katlamaja ja Kiviõli Keemiatööstuse OÜ soojuselektrijaam. Kiviõli Soojuse katlamaja juurde planeeritakse rajada hakkpuidul töötav katlamaja.

Üldplaneeringu koostamisel arvestatakse kehtivate arengukavadega ja võimalike ruumivajadustega.

4.3 Teedevõrk

Lüganuse vallas on riigiteid kokku 162,2 km: põhimaanteid 15 km, tugimaanteid 8,7 km, kõrvalmaanteid 138,5 km. Kohalikke (või avaliku kasutamise lepinguga) teid on 231 km, millest 87 km on tänavad. Teedevõrk (riigimaanteed ja kohalikud teed) on suhteliselt hästi väljakujunenud, üldjuhul asustusega hõlmatud alasad kattev.

Riigimaanteedest läbib Lüganuse valda põhimaantee nr 1 Tallinn-Narva, mille Ida-Viru maakonnaplaneering 2030+ toob põhimaantee välja arendatava maanteekoridorina. Üldplaneeringu koostamise ajal kaalutakse vajadusi põhimaantee õgvendamiseks Lüganuse valla territooriumil ja selle kulgemise võimalusi.

Valla territooriumil asub ka tugimaantee nr 34 Kiviõli-Varja.

Tabel 4.3-1. Lüganuse valla territooriumil paiknevad järgnevad kõrvalmaanteed

Tee number	Tee nimi
13103	Lüganuse - Oandu - Tudu
13118	Purtse - Lüganuse
13119	Purtse - Hiie
13121	Voorepera - Saka
13123	Aa - Hooldekodu
13124	Kiviõli - Maidla
13125	Maidla - Hirmuse
13127	Sonda - Oandu
13128	Oandu - Rääsa
13129	Savala - Arvila
13130	Savala - Uniküla
13132	Kõrkküla - Erra
13171	Lüganuse kalmistu tee
13177	Lüganuse tee
13178	Püssi jaama tee
13179	Püssi tee
13185	Uljaste tee
13188	Noorte laagri tee
13190	Purtse - Liimala - Kõrkküla
13191	Soodumäe - Moldova - Aa
13192	Varja - Moldova
13193	Moldova karjäär
13194	Aa - Aa rand
13202	Aruvälja - Soonurme
13203	Aru - Rebu

17117	Pada - Sonda
17120	Sämi - Sonda - Kiviõli

Teedevõrgustiku korrastamine võib osutuda vajalikuks põhjapoolsetes rannikuga piirnevates küldes, rajatava Uus-Kiviõli ja Uus-Kiviõli II allmaakaevanduse teenindamiseks ning Sonda ja Sonda II kaevanduste käiku andmisel.

Valla territooriumil on ka vajalik kergliiklusteede võrgustiku jätkuv arendamine olulisematesse punktidesse (Liimala rand, Lüganuse surnuaed, Kiviõli-Erra-Lüganuse alevik, Püssi ja Kiviõli vaheline kergliiklustee), et võimaldada kergliiklejatel erinevate sihtpunktide vahel liikumist.

Arvestades suuremate asulate vananemist, on linnaruumilliselt oluline keskenduda ka linnasisese jalgsi liikumise kvaliteedi tõstmisele (nt promenaadi väljaehitamine, kergliiklustee seiklusturismikeskusesse).

ÜP ja KSH raames pööratakse tähelepanu võimalikele uute teede vajadusele ja võimalikule põhimaantee õgvendusele.

Samuti pööratakse tähelepanu tervikliku ja olulisi sihtkohti ühendava kergliiklusvõrgustiku loomisele ja suuremate asulate jalakäijaruumi kvaliteedi tõstmisele.

4.4 Raudtee

Lüganuse valda läbib Tallinn-Narva raudtee. Reisirongi peatused vallas asuvad Sondas, Kiviõlis ja Püssis. Liinil sõidab Eesti-sisese liini kõrval ka Tallinn-Peterburi reisirong, mille lähimad peatused asuvad Tapal ja Jõhvis.

Ajalooliselt oli Sonda endiseks sõlmjaamaks, kus kohtusid 63 km pikkune Mustvee-Sonda kitsarööpmeline raudtee ja 12 km pikkune laiarööpmeline Sonda-Aseri tööstusraudtee. Mustvee-Sonda raudtee suleti 1972.a, Aseri-Sonda 1997. Raudteetammid Lüganuse vallas säilinud ei ole, Sonda kitsarööpmelise raudtee depoohoone on säilinud ning väärib rekonstrueerimist.

Raudtee põhiniidilt hargnevad raudteeharud tootmisaladele nii Kiviõlis, Püssis kui ka Aa külas (harud Kohtla-Järve tööstusaladele).

Raudteetranspordi ruumivajadused on seotud põlevkiviraudtee arendamisega Aidu tööstusalalt, mis on kavandatud teemaplaneeringuga (2 alternatiivi).

4.5 Sadamad

Lüganuse vallas asub üks sadamakoht Liimala külas, kus tegutseb nii Purtse jahisadam kui kalasadam kui ka teenusteta väikesadam.

Edasise arengu seisukohast on oluline nii jahisadama toimimine kui ka merele pääsu tagamine teistele huvigruppidele ning avalike juurdepääsude võimaldamine mujal rannikul. ÜP raames kaalutakse sundvalduse seadmist avaliku juurdepääsu tagamiseks.

Üldplaneeringu käigus käsitletakse sadamate ruumivajadusi ja avaliku juurdepääsu tagamist.

5 AJALOOLIS-KULTUURILINE KESKKOND

5.1 Lüganuse valla ajalooline kujunemine ja asustus

Lüganuse valla tihedam asustus on välja kujunenud valla kesk- ja põhjaosas (Viru lavamaal), Alutaguse madalikule jäävad suured metsa- ja soomassiivid on ajalooliselt olnud hõredalt asustatud.

Valla territoorium on olnud asustatud pikaajaliselt – sellest annab tunnistust mitmesugune muinasaja arheoloogiapärand (nt Sope maa-alune kalmistu nooremast kiviajast), kalmed ja kultusekivid, asulakohad ja pronksiajast ka linnused.

Mõisasüdamed moodustasid samuti valla kesk- ja põhjaosas parimate põllumaade piirkonnas ning ranniku lähedal: Aa, Erra, Hirmuse, Püssi (Jabara ja Purtse kõrvalmõisaga), Maidlas, Satsus. Vanade mõisasüdamete ümber koonduvad kohati ka tänased külakeskused: nt Maidla ja Purtse külas, samast kohati paiknevad vanad mõisad pigem hajusalt (Aa mõis).

Lüganuse alevik on tekkinud vanale asulakohale ja Püssi mõisa aladele, alevik arenes täiendavalt kihelkonnakeskusena (kihelkonnakirik, pastoraat).

Mitmete tänapäevaste suuremate asulate areng on 20. sajandil olnud tugevalt mõjutatud seal paiknenud endiste sovhoosi- või kolhoosikeskuste poolt. Neid keskusi ilmestavad ka tänapäeval sinna juurde kuulunud tootmishooned ja elamud (nt Maidla, Erra, Lüganuse).

Valla suuremad keskused – Kiviõli, Püssi ja Sonda – on eelkõige seotud tööstuse ja transpordi arenguga: linnamaastikus on olulisel kohal tööstushooned ja tehismaastikud (terrikoonikud). Nii Kiviõli kui ka Püssi linnas on välja kujunenud erinevad linnaehituslikud ansamblid, mis väärivad säilitamist (nt stalinistlikud hoonestusalad). Linnaehituslikult huvitavate ja väärtuslike ansamblite ja hoonete säilimise tänaseks kitsaskohaks on kahanev rahvastik (nii hoonete tühjaksjäämine kui vähesed vahendid hoonestuse korrashoidmiseks).

Iseseisvumise järel on elamuehitus toimunud pigem hajaasustuses – rannikul ja teistes külades, kuid ka Lüganuse alevikus.

Asustuse arengus on eeldatavalt oodata kahte suunda: suuremate asulate kokkutõmbamist ja kohandamist vähenevale elanikkonnale ja mõõdukat uute elukohtade teket atraktiivsemates kohtades.

5.2 Kultuuriväärtuslikud objektid ja alad

Valla kultuuriväärtuslikud objektid ja alad erinevad oma kaitsestaatuselt ning sellest tulenevatest tingimustest.

Muinsuskaitseadusega on kaitstud **muinsuskaitseobjektid**. Lüganuse vallas asub 163 kinnismälestist, millest¹⁰:

- 4 ajaloomälestist (sh ühishauad, mälestussammas, kalmistu jt)
- 115 arheoloogiamälestist (sh kultusekivid, asula- ja linnusekohad, ohvriallikad ja -puud, kivikalmed jt)
- 44 ehitismälestist (sh Maidla, Aa ja Lüganuse mõisahooned, Purtse kindluselamu, Lüganuse pastoraadihooned jt)
- 1 kunstimälestis (rist)

¹⁰ Üldplaneeringu täpsusastmes ei käsitleta vallasmälestisi.

Ida-Viru maakonnaplaneeringuga on määratud vallas asuvad **väärtuslikud maastikud** ning maastike kasutustingimused. Lüganuse vallas asuvad järgmised väärtuslikud maastikud:

- Lüganuse-Purtse
- Sope-Ontika
- Maidla
- Kohtla-Nõmme (valda ulatub väike osa)
- Uljaste
- Oandu-Rääsa

Üldplaneeringu raames kaalutakse väärtuslike maastike osade Erra-Matka ja Purtse-Matka loopealsete ehk alvarite kaitse alla võtmist.

Lisaks asuvad vallas mitmed ilusad vaatekohad ja kaunid teelõigud.

Väärtustamist vajavateks objektideks on vallas **pärandkultuuriobjektid ja XX sajandi kultuuriväärtuslikud objektid**, mille kasutamistingimused määratakse üldplaneeringuga. Vajadusel tehakse ettepanek ka objektide kaitse alla võtmiseks. **Pärandkultuuri objektid** on vallas väga erinevatest perioodidest ja valdkondadest: talukultuuriga seotud objektidest militaarpärandini. Vallas leidub talukohti, veskeid, kõrtse, kooli- ja metsavahikohti ja taliteid. Pärandi hulka kuulub mitmeid mõisahooneid, mõisaperioodist on suvituskohana oluline Aa rand. Tööstus- ja tehnoloogiapärandi seas on tellisevabrikud, raudteed (Mustvee-Sonda kitsarööpmeline raudtee, Aseri-Sonda raudtee), karjäärid ja paemurrud. Nõukogude perioodist asub vallas Lüganuse õhutõrjeraketibaas¹¹.

Kultuurimälestiste riikliku registri XX sajandi arhitektuuri andmebaasi¹² **andmetel on XX sajandi arhitektuuripärandi objekte** vallas 15. Objektide seas on valdavalt vabariigi ja nõukogude aegsed ehitised (nt elamud ja elamupiirkonnad, ühiskondlikud hooned, aga ka Kiviõli keemiatehase ja Püssi puitlaastplaatide tehase tootmishooned jt). Lüganuse valla (ja põlevkiviregiooni tervikuna) ajaloolisest taustast lähtuvalt on oluline **väärtustada ka tööstuspärandit, kuna see on Eestis ja kogu maailmas ainulaadne**.

Valla miljööväärtuslikud alad on määratletud Lüganuse valla moodustanud omavalitsuste varem kehtestatud üldplaneeringutes.

Kiviõli linna üldplaneering (kehtestatud 2014) määrab kaheksa miljööväärtuslikku hoonestusala ja objekti, kus eelkõige on väärtuslikuks 1950–60-aastate stalinistlik linnaehituslik miljöö:

- 1.ala. Keskpuiestee, Uue ja Soo tänavavaheline hoonestusala;
- 2.ala. Kaevurite, Põllu, Piiri tänavavaheline hoonestusala;
- 3.ala. Alutaguse, Õpetajate ja Laste tänavavaheline hoonestusala;
- 4.ala. Jaama ning Sireli, Saare ja Kuuse tänavatega piiritletud hoonestusala;
- 5.ala. Kuuse, Saare, Ehitajate tänavate vaheline hoonestusala;
- 6.ala. Heina, Säde, Sõnajala ja Õie tänavate piirkonnahoonestusala;
- 7.ala. Vabaduse pst kortermajad ja büroohooned;
- 8.ala. Küttejõu asum.

¹¹ Maa-ameti pärandkultuuri kaardirakendus

¹² <http://register.muinas.ee/public.php?menuID=architecture>

Stalinistliku linnaehituse väärtustamiseks on määratud miljööväärtuslik ala ka Püssi linna üldplaneeringus (2004).

Maidla valla üldplaneering (2006) määrab miljööväärtusliku ala Maidlas (mõis, elamualad Purtse jõe mõlemal kaldal kuni Aidu karjääri kaevevälja piirini alates Maidla tuuleveski – bensiinijaam joonest kuni Püssi tee ristmikuni). Üldplaneeringu raames kaalutakse ala kaitse alla võtmist.

Lüganuse valla üldplaneering (1998) ja Sonda valla üldplaneering (2000) miljööväärtuslikke alasid ei määra.

Kuna vallas kehtivad üldplaneeringud on väga erinevatest perioodidest, on vajalik ühtsetel kasutamistingimuste seadmine valla väärtuslikel maastikel. Samuti on vajalik ühtsetel alustel miljööväärtuslike alade määramine ja kasutustingimuste seadmine. Erinevatele kultuuriväärtuslikele üksikobjektidele, kaunistele vaatekohtadele ja ilusatele teelõikudele on kohane seada kasutamistingimused. Lüganuse valla taustast tulenevalt on vajalik tähelepanu pöörata tööstuspärandi väärtustamisele.

ÜP ja KSH raames kaalutakse erinevate alade kaitse alla võtmist.

6 LOODUSKESKKOND

6.1 Geoloogia ja maavarad

Lüganuse vald jääb peamiselt Kesk-Ordoviitsiumi ladestiku erinevate lubjakivide avamusalale, milles esineb ka kukersiidi kihte. Väga väike osa valla põhjaosast jääb ka Alam-Ordoviitsiumi glaukoniitlubjakivi ja diktüoneemakilda ning Alam-Kambriumi liivakivide ja aleuroliitide avamusalale.

Pinnakate on valdavalt õhuke 1,5 – 2 m, pisut paksem valla lõuna osas ja kuni 40 m Purtse ja Ojamaa jõgede mattunud oru piirkonnas. Pinnakatte moodustavad moreen ja jääjärvelised setted (liivased ja savikad setted), soosetteid ja turvast esineb hajusalt üle kogu valla. Suuremad soosetetega kaetud alad jäävad valla äärealadele, eriti kaguossa Virunurme raba, Muraka raba ja Ratva raba piirkonda. Maapinna absoluutkõrgused ulatuvad mõnest meetrist rannikul kuni 70 meetrini valla edela ja lõunaosas.¹³ Erra piirkonnas esineb ka karstumist – Uhaku karstialal esineb salajõgesid ja langatuslehtreid.

Levinud on paepealsed koreserikkad rähksed gleistunud mullad, lõunapoolses osas ka leostunud ja leetjad gleimullad ning paiguti erinevad soomullad. Väärtuslikumad põllumaad jäävad valla keskosas Erra, Maidla ja Savala piirkonda, väiksemate massiividena ka valla lõunaossa.¹⁴

Vald on rikas maavarade poolest. Lüganuse valla territooriumile jäävad osaliselt või tervikuna järgmised maardlad:

Põlevkivimaardlad:

- Eesti, Aidu kaeveväli
- Eesti, Põhja-Kiviõli uuringuväli
- Eesti, Uljaste uuringuväli
- Eesti, Sonda uuringuväli
- Eesti, Peipsi uuringuväli

¹³ Maa-ameti kaardirakendus

¹⁴ Maa-ameti kaardirakendus. Mullastiku kaart.

- Eesti, Seli uuringuväli
- Eesti, Oandu uuringuväli
- Eesti, Ojamaa uuringuväli
- Eesti, Uus-Kiviõli uuringuväli

Turbamaardlad:

- Uljaste
- Kaasiksoo (Ruunasaare)
- Hiiesoo
- Kure

Lubjakivimaardlad:

- Lüganuse
- Kohtla-Järve (Kolga-Saka)
- Suurkõrtsi

Lisaks jäävad valla territooriumile ka Moldova (AA) (reg. kaart 174) ja Kõrtsi (reg. kaart 779) kruusamaardlad, Sonda (Uljaste II) (reg. kaart 176) liivamaardla, Lohkuse (reg. kaart 672) savimaardla ning Aseri (reg. kaart 191) fosforiidimaardla.^{15,16}

Lüganuse valla territooriumil paiknevad järgmised põlevkivikaevandused ja -karjäärid¹⁷: Estonia kaevandus (KMIN-054), Põhja-Kiviõli põlevkivikarjäär (KMIN-045), Põhja-Kiviõli II põlevkivikarjäär (KMIN-105), Ojamaa põlevkivikaevandus (KMIN-055). Aidu karjääri kaevandamisluba (KMIN-075) kehtis kuni 10.08.2019.

Kaevandamisluba on antud Uus-Kiviõli (kaevandamisluba nr L.MK/329491) ja Uus-Kiviõli II kaevandusele (L.MK/333343), mis on veel avamata. Samuti on ettevalmistamisel Sonda ja Sonda II allmaakaevanduse avamine. Lüganuse vallas taodeldakse põlevkivi kaevandamise kaevandamislubasid veel järgmistel mäeeraldistel: Seli põlevkivikaevandus ja Oandu põlevkivikaevandus.

Samuti on huvi mitmete teiste täiendavate karjääride avamise vastu.

ÜP ja KSH raames on oluline pöörata tähelepanu kaevandamise vajadustele, kuid samas ka elu- ja looduskeskkonna väärtuste säilitamisele.

6.2 Põhjavesi

Maapinnale lähim veekogum on valla kesk- ja idaosas Ordoviitsiumi Ida-Viru põlevkivibasseini põhjaveekogum (levib kaevanduste aladel), mis on moodustatud Ordoviitsiumi põhjaveekompleksi Nabala-Rakvere, Keila-Kukruse ja Lasnamäe-Kunda veekihist (alates 01.10.2019 kehtiva määruse kohaselt Kvaternaari ja Ordoviitsiumi põhjaveekihtidest). Veekogum on halvas keemilises ja koguselises seisundis, joogiveeallikana perspektiivitu. Kogum on mõjutatud kaevanduste,

¹⁵ Maa-ameti kaardirakendus. Maardlate rakendus.

¹⁶ Eesti maavarade 2018. aasta koondbilanss

https://geoportaal.maaamet.ee/docs/geoloogia/koondbilanss_2018.pdf?t=20190522133548

¹⁷ Andmed seisuga veebruar 2020, Keskkonnaamet.

karjäärde, keemia- ja põlevkivitööstuste ning nende tekitatud jäätmete ladestamisega tekkinud reostuse poolt.

Enamikul valla territooriumist levib maapinnale lähima veekogumina koguseliselt hea, kuid keemiliselt halva seisundiklassiga Ordoviitsiumi Ida-Viru põhjaveekogum (ei levi valla kesk- ja idaosas), mis on moodustatud Ordoviitsiumi põhjaveekompleksi veekihtidest. Põhjaveekogum paikneb Ida-Viru maakonna põlevkivi kaevandamisalast väljaspool. Põhjaveekogumis esineb fenoolide ja naftasaaduste läviväärtuste ületamist ning probleemiks on kaevanduste vee ja Ordoviitsiumi Ida-Viru põlevkivibasseini põhjaveekogumi vee sissetung.

Ordoviitsiumi Ida-Viru põlevkivibasseini ja Ordoviitsiumi Ida-Viru põhjaveekogumite puhul on tegemist maapinnalt lähtuva reostuse eest nõrgalt kaitstud või kaitsmata kogumitega, mille seisundit ohustavad hajureostus (nt põllumajandus), kogumissüsteemidega ühendamata majapidamised, lekked reostunud aladelt, kaevandustest põhjavette minev reostus, lekked jäätmete ladestuskohtadest, lekked õlitööstuse infrastruktuuridest, kaevanduste veega täitumine ja kaevanduste veekõrvaldus.

Maapinnalt lähtuvalt teine, Ordoviitsiumi–Kambriumi Virumaa põhjaveekogum Ida-Eesti vesikonnas, on moodustatud Ordoviitsiumi–Kambriumi veekihist. Kogum on nii keemiliselt kui koguseliselt täna heas seisundis, kuid veevõtu intensiivistumine (veevarustus, kaevandustegevus) võib põhjustada veetaseme alanemist, sulfaatide ja kloriidide sisalduse suurenemist ning halvendada veevarustuse olukorda. Kogum toitub Siluri–Ordoviitsiumi põhjaveekogumist Ida-Eesti vesikonnas läbi Siluri–Ordoviitsiumi regionaalse veepideme lekkivast veest ja mattunud orgude veest, põhjaveekiht on maapinnalt lähtuva reostuse eest hästi kaitstud.

Maapinnast lähtuvalt kolmas veekogum, Kambriumi-Vendi Voronka põhjaveekogum, on moodustatud Kambriumi-Vendi veekompleksi Voronka veekihist. Kambrium-Vendi Voronka põhjaveekogumi koguseline ja keemiline seisundiklass on hea. Seire andmetele tuginedes on märgata enamikes suurkaevudes põhjaveetaseme püsivat tõusu ning üldine veevõtt on vähenenud. Voronka põhjaveekogumi põhjavesi on Silur-Ordoviitsiumi ja Lükati-Lontova regionaalse veepidemega reostuse eest hästi kaitstud. Põhjaveekogum on oluline veevarustuses, paljud hajaasustuse ning mitmed ühisveevärgi suurkaevud on rajatud sellesse kogumisse.

Maapinnalt neljas, Kambriumi-Vendi Gdovi põhjaveekogum, on moodustatud Kambriumi-Vendi veekompleksi Gdovi põhjaveekihist. Põhjaveekogum ei levi valla päris lõunaosas. Põhjaveekogum lasub kristasel aluskorral, vettpidavaks lasumiks on Kotlini lademe savid. Põhjaveekogum on hästi kaitstud maapinnalt lähtuva reostuse eest. Veekogum on kasutusel mitmete hajaasustuse suurkaevude ning ühisveevärgi veevarustuses.

Põhjavesi on peamine valla elanike ja asutuste joogivee allikas. Pinnavett joogivee allikana ei kasutata. Vastavalt 2017. aasta põhjaveebilansi aruandele on Lüganuse valla territooriumil kinnitatud põhjaveevarud Kambrium-Vendi Gdovi, Kambrium-Vendi Voronka põhjaveekogumitele ning Ordoviitsium-Kambriumi põhjaveekogumile (alates 01.10.2019 uue nimega Ordoviitsium-Kambriumi põhjaveekogum Ida-Eesti vesikonnas). Põhjavesi enamikes suurkaevudes ei vasta joogivee kvaliteedinõuetele liigse raua, ammooniumi ja mangaani loodusliku sisalduse tõttu.

Üldplaneeringu ja KSH koostamisel on oluline tähele panna, et põhjavesi on enamuse valla ulatuses reostuse eest nõrgalt kaitstud või kaitsmata ja maapinnalt esimene põhjaveekiht on kogu valla ulatuses joogiveeks kõlbmatu. Oluline on ka tähelepanu pöörata, et veevõtu intensiivistumine (kaevandusvesi, veevarustus), võib põhjustada ka teise põhjaveekihi halva koguselist ja keemilist seisundit.

6.3 Pinnaveekogud

Valla veekogud

Lüganuse vald jääb kogu territooriumiga Ida-Eesti vesikonna Viru alamvesikonda ja Soome lahe hüdroloogilisse vesikonda. Keskkonnaregistri andmeil asub vallas 73 veekogu, nende seas 6 jõge ja 23 järve, millest viis on tehislikud (karjäärid), lisaks väiksemad ojad (10), peakraavid (9) ja allikad (11). Valla territooriumile jäävateks pikemateks jõgedeks on Purtse jõgi (57,2 km) ja Kohtla jõgi (31,3 km). Kõik jõed suubuvad Purtse jõkke, mis omakorda suubub Narva lahte.

Looduslikud pinnaveekogud, mis jäävad valla territooriumile, on Uljaste järved ning Muraka ja Sirtsu soo laukad. Püssis asub paisjärv. Tehisveekogudeks on ammendatud karjääri kunagistesse väljaveoteedesse kujunenud kanalid Aidus ja karjäärijärved Moldova külas.

Veekogude seisund

Valla jõgede, ojade ja peakraavide seisund on tugevasti mõjutatud kaevandustegevusest. Purtse jõe valgjal asub 9 suletud kaevandust (Kiviõli, Kohtla, Sompä, Tammiku, Kaevandus nr 4, Kaevandus nr 2, Käva 2, Käva ja Kukruse kaevandus), üks suletud karjäär (Aidu karjäär), üks peagi suletav karjäär (Põhja-Kiviõli) ning kaks töötavat kaevandust (Estonia ja Ojamaa) ning töötav karjäär (Vanaküla karjäär kuue kaevväljaga). Põhja-Kiviõli karjääri sulgemise kõrval jääb tööle Põhja-Kiviõli II ning vesi sellest suunatakse läbi Põhja-Kiviõli karjääri. Täiendavalt on avamisel uued kaevandused, mistõttu kaevandamise mõju veekogudele eeldatavalt jätkub.

Tuginedes riiklikku keskkonnaseire 2017. a kinnitatud andmetele on Purtse jõe seisund jõe erinevates osades erinev: Purtse_1 veekogumis hea (kuni Ojamaa jõeni), Purtse_2 halb (Ojamaa jõest Püssi paisuni) ning Purtse_3 ja Purtse_4 osas kesine (Püssi paisust suudmeni).

Purtse jõe halb seisund väljendub kalade, suurselgrootute ja suurtaimestiku seisundis ja keemilises seisundis. Jõe keskosas on määratud ka ülenormatiivset diklorometaani. 2018. aastal määrati jõe alamjooksul ka pestitsiidide, antratseni, BDFE, fluarateeni ja PAHide ülenormatiivne esinemine vees ja Hg elustikus. Jõe halva keskkonnaseisundi põhjuseks on peamiselt jääkreostus (Kohtla-Järve ja Kiviõli põlevkivitehase reostus) ja selle tulemusel reostunud setted, pinnas jõe kallastel, aga ka rändetõkked jõe valgjal. Reostus jõuab Purtse jõkke peamiselt läbi Kohtla jõe, aga ka läbi Erra jõe. Purtse jõgi on seotud ordoviitsiumi Ida-Viru põlevkivibasseini põhjaveekogumiga, mille seisund on Ida-Eesti veemajanduskava 2016–2021 kohaselt halb. Kokku jääb Purtse jõele 5 paisu, neist 2 on täna veel kaladele ületamatud (Püssi pais ja Lohkuse pais). Purtse jõgi oli varasemalt üks Eesti olulisemaid lõhejõgesid, viimastel aastatel on jõe seisund pisut paranenud ja sellega seoses nähtud ka üksikuid lõhesid, kuid lõhejõeks Purtse jõgi määratud ei ole. Osa Purtse jõest on nimetatud ka tugevasti muudetud, põhjuseks hüdroenergia tootmine (Sillaoru pais, kaladele avatud). Purtse jõele jääb ka valla ainuke pinnaveehaare (Repo vabrikud Püssi tehas), võetav veekogus on väheoluline¹⁸. Töötavaid veelaskmeid jääb Keskkonnaregistri andmeil Purtse jõele 5, neist 3 on heitveelaskmed, 1 jahutusvee lask ja 1 sademevee- ja drenaaživee lask.

Erra jõe seisund on 2017. a kinnitatud andmetel halb, põhjuseks spetsiifilised saasteained (Zn ja 1-aluselised fenoolid), mis pärinevad õlitööstusest ja reostunud setetest. Töötavaid veelaskmeid jõel ei ole. Viimased veelaskmed suleti 2015. aastal.¹⁹

Kohtla jõe ökoloogiline ja keemiline seisund on 2017. a kinnitatud andmetel halb, põhjuseks vesikonnaspetsiifiliste saasteainete (nafta, 1-aluselised fenoolid) ja ohtlike ainete

¹⁸Vooluveekogumite hüdro-morfoloogiline analüüs. Keskkonnaagentuur, 2019

¹⁹ Siin ja teiste jõgede seisundi kirjeldamiseks on kasutatud Keskkonnaregistri andmeid (vaadatud 13.09.2019)

(pentaklorofenool) esinemine vees. Töötavaid veelaskmeid jääb jõe 3, neist 2 on heitveelaskmed (VKG Oil ja Kiviõli linn) ja 1 sademe- ja drenaaživeelask (Hiiesoo nimeta kraav).

Ojamaa jõe ökoloogiline seisund on 2017. a kinnitatud andmetel jõe ülemises osas hea (Ojamaa_1), Ratva ojast allavoolu kesine (Ojamaa_2), millele viitab kalade seisund. Kesise seisundi põhjuseks on reostunud setted ja jõe tõkestatus. Töötavaid veelaskmeid on jõel Lüganuse valla territooriumil 1 (karjäärivesi), 2 vee laset jääb ülesvoolu Alutaguse valla territooriumile (Ojamaa kaevanduse karjäärivesi ja heitvesi). Neli karjäärivee lasku on 2015. aastal suletud.

Hirmuse jõgi ja Raudjõgi ei ole määratud veekogumiks, mistõttu ei ole neile ka ametlikku seisundi hinnangut antud. Keskkonnaregistrisse kantud veelaskmeid jõgedel ei ole.

Töötavaid veelaskmeid jääb Keskkonnaregistri andmeil Lüganuse valla territooriumile kokku 21, neist 10 on heitveelaskmed, 1 jahutusvee lase, 3 karjäärivee laskmed ja 6 sademe- ja drenaaživee laskmed. Veevõtt toimub vaid Purtse jõel. Lisaks jõgedele on töötavad veelaskmed ka mitmetel ojaadel ja peakraavidel (Hundiaugu oja, Hiiesoo peakraav, Sookraav, Uuemõisa oja, Sõreda oja, Männiku oja, Satsu oja, Nüri kraav, Heinkraav).

Purtse jõe ja selle valgala puhastamiseks on alustatud Eestis ainulaadse jääkreostuse puhastamise projektiga (LIFE, KIK), mille käigus kogutakse kokku Kohtla-Järve ja Kiviõli põlevkivitehase poolt aastatel 1930–1980 tekitatud jääkreostus. Reostusest puhastatakse Purtse jõe enim reostunud lõik (13 km), Kohtla jõgi (ca 17 km reostunud; jõe rajatakse 3,4 km ulatuses uus jõesäng) ja Vahtsepa peakraav ning ohutustatakse fenoolisoo (14 ha suurune ala Kohtla-Järve poolkoksimägede naabruses). Projekti planeeritud lõpp on 2022. aasta lõpp. Tulevikus on plaanis puhastada ka osa Erra jõest.

Joonis 6.3-1. Purtsi jõe, Kohtla jõe ja fenoolisoo puhastamine (Allikas: www.envir.ee)

Lüganuse valla suurim ja olulisim järv **Uljaste järv** (veepeegli pindala 63,2 ha, VRD tüüp V) on madal, kihistumata, pehme, heleda veega, tundliku ökosüsteemiga järv. Uljaste järv on üks 11 järvest Eestis, kus toimub igal aastal seire, sh igakuiselt veetaseme seire. Järve seisund on kuni 2015. aastani hinnatud heaks, edasi on seisund olnud üsna heitlik – aastatel 2015 ja 2016 kesine, 2017 hea ja 2018 halb. Kesise ja halva seisundi põhjuseks on ennekõike eutrofeerumine, mis on

väljendunud füüsikalises-keemilistes näitajates (N ja P) ja fütoplanktoni koosluses, 2018. aastal ka klorofüll- α sisalduses ja läbipaistvuses. 2018. aasta halva seisundi põhjust on paljuski seostatud ka madala veetasemega, kuna tegemist oli sademetevaese aastaga. Uljaste järv koos seda ümbritseva väärtusliku maastikuga on võetud kaitse alla Uljaste maastikukaitsealana. Kaitseeeskirja järgi on kaitseala eesmärk kaitsta eriliselisi maastikuelemente: järvi, oosi ja raba, maastiku ja elustiku mitmekesisust ning kaitsealuste liikide elupaiku. Kaitse-eesmärkide elluviimiseks on koostatud kaitsekorralduskava aastate 2018–2027 kohta²⁰.

Narva ja Kunda lahe rannikuveekogumi ökoloogilise seisund on 2017. a kinnitatud andmetel hea, keemiline seisund halb. Üldiselt on aga Narva ja Kunda rannikumere veekogumi seisund olnud pigem kesine, nii ka hetkel veel kinnitamata andmetel 2018. aastal (põhjus Hg elustikus).

Suplusvee kvaliteet Liimala rannas oli 2018. aastal väga hea.

Ehituskeeluvööndi vähendamise vajadust VTK faasis ilmnenu ei ole, võimalik on täiendavate ettepanekute kerkimine planeeringu protsessi käigus.

Üldplaneeringu ja KSH raames on oluline pöörata tähelepanu pinnavee kaitsele ning arvestada kavandatavate tegevuste võimalikku mõju vesikeskkonnale. Planeeringu käigus kaalutakse ja analüüsitakse ehituskeeluvööndi vähendamise ettepanekuid.

6.3.1 Üleujutusohu

Lüganuse valda ei jää direktiivi 2007/60/EÜ (üleujutusrisi hindamise ja maandamise kohta) ja veeseaduse mõistes üleujutusriskipiirkondasid ega üleujutusohuga piirkondasid. Üleujutusohuga riskipiirkonnaks määratakse, alad kus esineb olulise kahjuliku mõjuga üleujutusi. Oluliseks ei liigitata riske, mis on otsesõltuvuses riigi, kohaliku omavalitsuse ja omanike võimekusest tegevusi planeerida ja ohte ennetada, nt sademeveesüsteemi puudulikkusest tingitud riskid.

Sademeveesüsteemide olukorda ja käsitlemise vajadust ÜP-s ja KSH aruandes on kirjeldatud ptk 4.1 Ühisvee- ja kanalisatsioonivõrk. Teadaolevalt esineb lisaks ÜVK-s toodule paikseid üleujutusi ka seoses Aidu karjääri sulgemisega (2012) ja vee väljapumpamise lõppemisega nii Roodu a/ü alal kui ka Maidlas.

Tänaseks on valminud ka Põhja-Kiviõli kaevanduse sulgemisprojekt. Sulgemisprojekt näeb ette veetaseme reguleerimist maksimaalsele kõrgusele +49,3 m abs, et tagada karjääris pärast kaevandamist mitmekesise maastiku kujunemine. Selle tulemusena tõuseb eeldatavasti veetaseme piirkonna kaevudes, aga esineda võib ka üleujutusi kaevanduse ja Purtse jõe vahelisel alal. Kui veetaseme absoluutkõrgus ulatub üle 43–44 m, siis kaasneb sellega eeldatavasti Kiviõli keemiatööstuse jääkreostusobjektilt reostuse jõudmine Purtse jõkke.

ÜP ja KSH raames pööratakse tähelepanu olulisematele üleujutustega kaasnevatele riskidele ning leevendusmeetmetele.

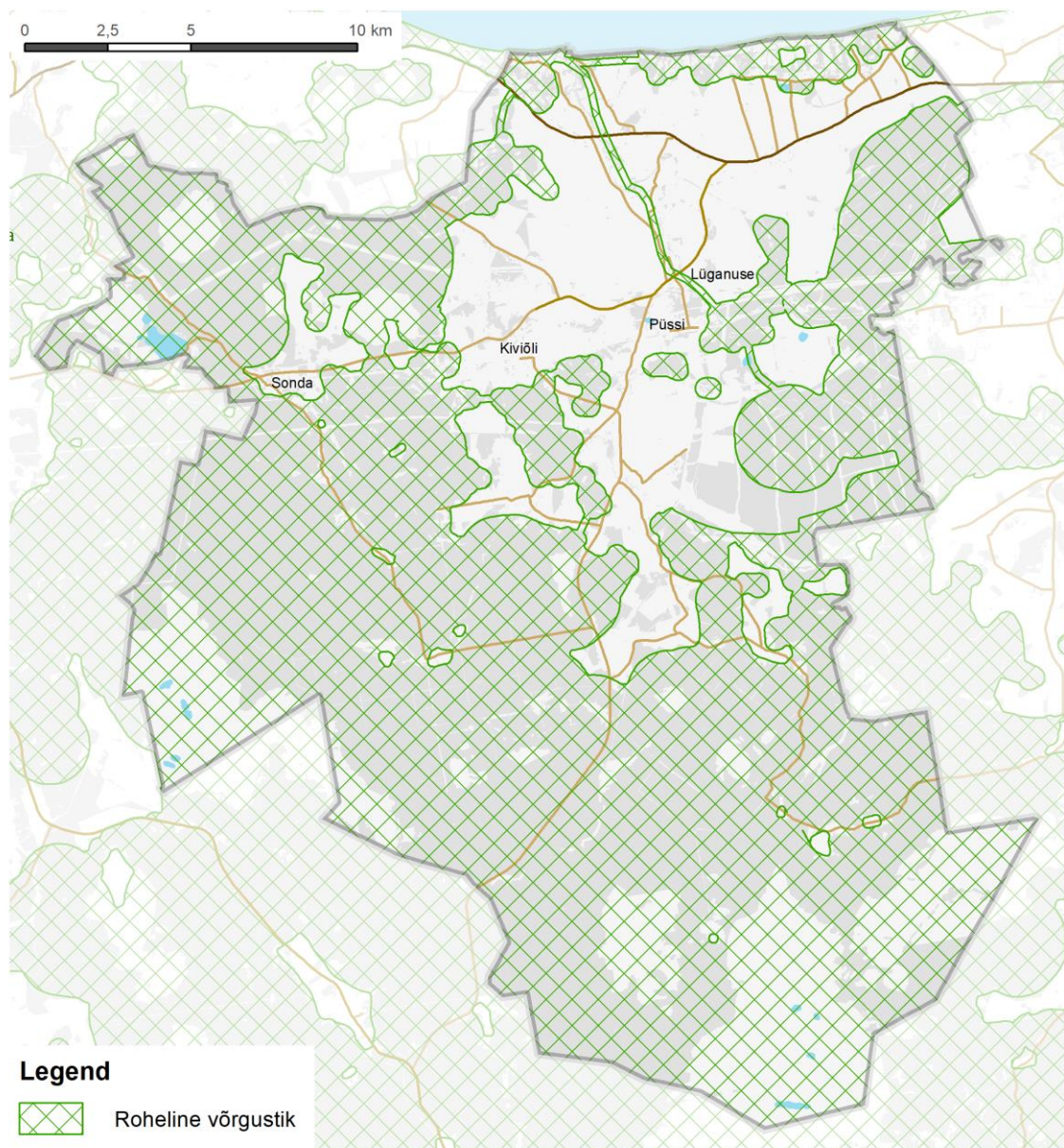
6.4 Roheline võrgustik

Rohelise võrgustiku piirid Lüganuse valla ulatuses on määratud Ida-Viru maakonnaplaneeringuga 2030+. Maakonnaplaneering annab ka suunised rohevõrgustiku säilimiseks ja suurendamiseks. Üldplaneering täpsustab maakonnaplaneeringuga kavandatud rohevõrgustikku. Seejuures tuleb silmas pidada, et osad praeguseni kehtivad valla üldplaneeringud on koostatud enne teemaplaneeringu „Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused“ kehtestamist,

²⁰ Uljaste maastikukaitseala kaitsekorralduskava 2018–2028. Keskkonnaamet, 2017.

mistõttu rohevõrgu temaatikat ei ole teatud aladel siiani käsitletud – seega ka pole seni analüüsitud või korrigeeritud rohelist võrgustikku kohalikul tasemel.

Rohevõrgu täpsustamisel valla üldplaneeringus lähtutakse juhendmaterjalist „Rohevõrgustiku planeerimisjuhend“, mis annab suuniseid rohevõrgu käsitlemiseks planeeringutes (nt võrgustiku piiride korrigeerimist kaitsealade järgi jt suuniseid). Maakonnaplaneeringuga määratud rohevõrgustik on näidatud joonisel 6.4-1.

Joonis 6.4.-1. Ida-Viru maakonnaplaneeringuga 2030+ planeeritud rohevõrgustik Lügánuse vallas

Rohevõrgu eesmärkide ja toimimisega on oluline arvestada üldplaneeringu lahenduse väljatöötamisel. Edasise protsessi käigus täpsustatakse rohevõrgustiku piire vastavalt nii kavandatavale maakasutusele kui ka juhendmaterjalis toodud suunistele.

6.5 Kaitstavad loodusobjektid

Kaitstavad loodusobjektid on vastavalt looduskaitseadusele kaitsealad; hoiualad; kaitsealused liigid ja kivistised; püsielupaigad; kaitstavad looduse üksikobjektid, kohaliku omavalitsuse tasandil kaitstavad loodusobjektid.

Tervenisti või osaliselt Lügänu valla territooriumil on Keskkonnaregistri andmetel²¹ kokku 12 kaitseala. Nende seas 3 looduskaitseala, 2 maastikukaitseala, 1 rahvuspark, 4 kaitsealust parki, 331 kaitsealuse liigi leiukohta (I kk 31, II kk 90, III kk 208), 14 kaitsealuse liigi püsielupaika. Hoiualasid, kaitsealuseid kivistisi ja kohaliku omavalitsuse territooriumil kaitstavaid loodusobjekte Lügänu valla territooriumil registreeritud ei ole.

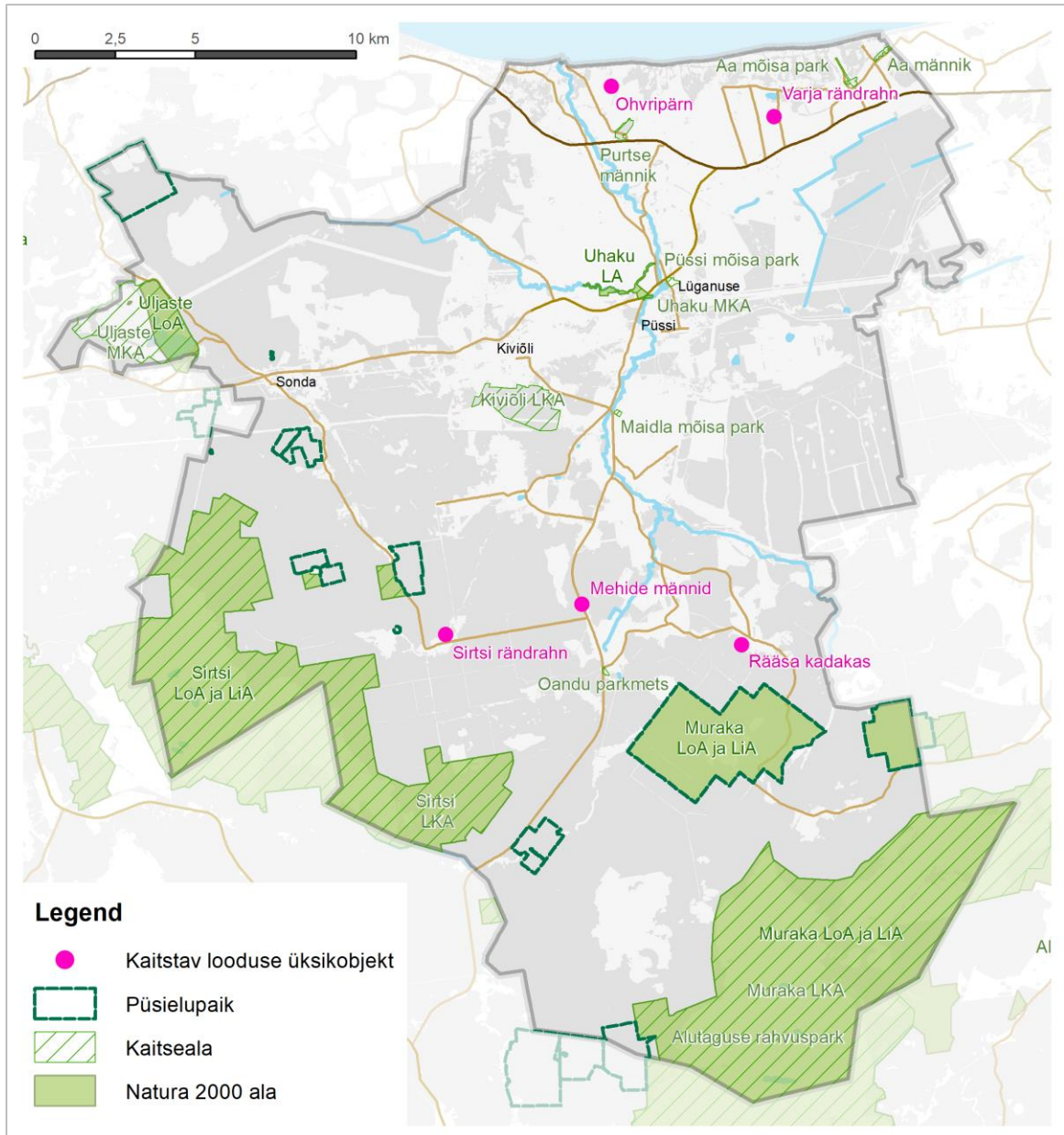
Tabel 6.5-1. Kaitstavad loodusobjektid Lügänu vallas (Andmed: Keskkonnaregister)

Registrikood	Nimetus	Tüüp
KLO1000669	Alutaguse rahvuspark	rahvuspark
KLO1000687	Kiviõli looduskaitseala	looduskaitseala
KLO1000536	Muraka looduskaitseala	looduskaitseala
KLO1000076	Sirtsu looduskaitseala	looduskaitseala
KLO1000621	Uhaku maastikukaitseala	maastikukaitseala
KLO1000654	Uljaste maastikukaitseala	maastikukaitseala
KLO1200438	Aa mõisa park	kaitsealune park
KLO1200447	Maidla mõisa park	kaitsealune park
KLO1200450	Püssi mõisa park	kaitsealune park
KLO1200202	Aa männik	puistu
KLO1200201	Purtse männik	puistu
KLO1200193	Oandu parkmets	uuendamata piiridega park, puistu, arboreetum
KLO4000810	Mehide männid	üksikobjekt
KLO4000695	Ohvipärn	üksikobjekt
KLO4000714	Rääsa kadakas	üksikobjekt
KLO4000962	Sirtsu rändrahn	üksikobjekt
KLO4001015	Varja rändrahn	üksikobjekt

Kaitstavad loodusobjektid paiknevad valdavalt valla lääne, edela, lõuna ja kagu osas, üksnes Kiviõli looduskaitseala jääb valla keskpaika.

Üldplaneeringu kontekstis on oluline tähelepanu pöörata ka kavandatavatele kaitstavate aladele. Valla territooriumile jääb osaliselt üks kavandatav looduskaitseala – Metsavajakute looduskaitseala ja 4 püsielupaika.

²¹ Andmed seisuga 17.09.2019

Joonis 6.5-1. Lügánuse valla kaitstavad loodusobjektid ja Natura 2000 alad (Andmed: EELIS)

Üldplaneeringus kavandatava maakasutuse planeerimisel ja tingimuste on vajalik arvestada kaitstavate loodusobjektidega. Läbiviidava KSH protsessi raames hinnatakse üldplaneeringuga kavandatava võimalikku mõju kaitstavatele loodusobjektidele. Mõju hindamises käsitletavat konkreetseid objektid selguvad üldplaneeringu tööprotsessi käigus.

6.6 Natura 2000 alad

Rahvusvahelise kaitsealade võrgustiku Natura 2000 alasid jääb Lüganuse valda 6 neist neli on loodusalad ja 2 linnualad.

Tabel 6.6-1. Natura 2000 võrgustiku loodusalad ja linnualad Lüganuse vallas (Andmed: Keskkonnaregister)

Registrikood	Objekti nimetus	Maismaa pindala, ha	Veeosa pindala, ha	Pindala kokku, ha
RAH0000158	Muraka loodusala	16332	111,4	16443,4
RAH0000540	Sirtsu loodusala	6107,2	74,8	6182
RAH0000683	Uhaku loodusala	30,9	1,9	32,8
RAH0000495	Uljaste loodusala	189,7	66,7	256,4
RAH0000075	Muraka linnuala	17607,4	161,3	17768,7
RAH0000077	Sirtsu linnuala	6797,5	44,7	6842,2

Planeeringu rakendumine ja planeeringuga kavandatavate tegevuse elluviimine ei tohi mõjutada Natura 2000 alade kaitse-eesmärke ebasoodsalt ega kahjustada alade terviklikkust.

Lüganuse valla üldplaneeringu KSH raames hinnatakse planeeringu võimalikku mõju Natura 2000 võrgustiku aladele. Hindamise läbiviimisel tuginetakse Euroopa Komisjoni juhendile „Natura 2000 alasid oluliselt mõjutavate kavade ja projektide hindamine. Loodusdirektiivi artikli 6 lõigete 3 ja 4 tõlgendamise meetodilised juhised“ ja juhendile "Juhised Natura hindamise läbiviimiseks loodusdirektiivi artikli 6 lõike 3 rakendamisel Eestis" (KeMÜ, koost 2016).

6.7 Välisõhu kvaliteet

Keskkonnalubade infosüsteemi, Keskkonnaotsuste infosüsteemi ja Keskkonnaregistri avalike teenuste andmetel oli seisuga 01.10.2019 Lüganuse vallas registreeritud õhusaasteloa kohutusega käitiste koguarv 16, neist 12 omavad õhusaasteluba ja 4 keskkonnakompleksluba.

Ühed olulisemad välisõhu kvaliteeti mõjutavad registreeritud paiksed heiteallikad asuvad Kiviõli linnas (OÜ Shroma, Kiviõli Keemiatööstuse OÜ, AS Kiviõli Soojus ja KKT Oil OÜ – kokku 4 õhusaasteluba ja 1 keskkonnakompleksluba) ja Püssi linnas (Adven Eesti AS, Repo Vabrikud AS ja Skano Fibreboard OÜ – kokku 1 õhusaasteluba ja 2 keskkonnakompleksluba). Lisaks asub valla kirdepiiri vahetus läheduses Kohtla-Järve linn, kus paiknevad mitmed õhusaasteloa kohutusega ettevõtted, mille mõjuala ulatub Lüganuse valla territooriumile. Peamisteks valla välisõhu seisundit mõjutavateks teguriteks on tööstusest ja transpordist tulenev õhusaaste.

Õhuheide tekib ka lokaalküttekolletest, väikesemahulisest tootmistevõimevusest, autoliiklusest, teedelt ja platsidelt tolmuheide jms. Nende heiteallikate tegevust ei reguleerita õhusaastelubade kaudu. Samuti võivad tootmis- ja põllumajandusettevõtted olla lõhnahäiringu põhjustajad.

Keskkonnaloa (õhusaasteluba, kompleksluba) kohuslaste ettevõtete tegevust reguleeritakse loa tingimuste kaudu, seejuures tuleb load väljastada selliselt, et kõikide heiteallikate koosmõjus ei teki atmosfääriõhu kaitse seaduse alusel kehtestatud piirväärtuste ületamist väljapool tootmisterritooriumi püsiva asustusega või avalikkuse juurdepääsuga kohtades. Väljastatud keskkonnalubade alusel võib järeldada, et saasteainetele kehtestatud õhukvaliteedi piir- ja sihtväärtuseid väljaspool käitiste tootmisterritooriumite piire ei ületata. Samas on osade käitiste korral keskkonnaload väljastatud enne 2017. aastat (01.01.2017 jõustus atmosfääriõhu kaitse seadus ja kehtestati uued nõuded saasteainete heitkoguste ja tekkivate saastetasemete hindamiseks, sh erinevate käitiste koosmõjus) ning mõnede keskkonnalubade korral on näha, et

osade saasteainete õhukvaliteedi saastetasemed on kehtestatud piirväärtuste lähedal (nt Kiviõli linnas).

Olemasolevale informatsioonile tuginevalt on valla territooriumil teostatud Eesti Keskkonnanuuringute Keskuse (EKUK) poolt kaks suuremat välisõhu kvaliteedi uuringut. Mõlemad on tehtud Kiviõli linnas aastatel 2011 ja 2017. EKUK poolt 2011. aastal teostatud uuringu kokkuvõttes jõutud tulemuseni, et Kiviõli linnas on probleeme vesiniksulfiidi (H₂S), vääveldioksiidi (SO₂), alifaatsete süsivesinike ja fenooli kontsentratsioonidega välisõhus. 2017. aasta uuringu ajal registreeriti korduvalt H₂S 1 tunni ja ööpäeva keskmise kontsentratsiooni piirväärtuse ületamist. Mõlema uuringu korral oli oluline osa mõõtmistulemustest ajaliselt seostatav linna edelaosas asuva KKT Oil OÜ-ga. Nimetatud ettevõtte peamine tegevusala on põlevkivist õli ja kütuste tootmine, mille käigus eralduvad välisõhku muuhulgas väävliühendeid, tahkeid osakesi ja mitmesuguseid lenduvaid orgaanilisi ühendeid (sh fenool).

Tuginedes olemasolevatele andmetele (seisuga 01.09.2019) ei ole informatsiooni (st Keskkonnaministeeriumi kirjaliku teadet), et Lüganuse valla asulates või piirkondades oleks õhukvaliteet selline, mis tingiks õhukvaliteedi parandamise kava koostamise vajaduse vastavalt atmosfääriõhu kaitse seaduse sätetele.

ÜP ja KSH koostamisel pööratakse tähelepanu olemasolevatest õhusaasteallikatest pärineva olulise õhusaaste vähendamise võimalustele ning uute õhusaasteallikate (sh lõhna) kavandamisele ja mõjude kumuleeruvusele.

6.8 Müra ja vibratsioon

Keskkonnamüra normväärtused on kehtestatud keskkonnaministri 16.12.2016 määrusega nr 71 „Välisõhus leviva müra normtasemed ja mürataseme mõõtmise, määramise ja hindamise meetodid“. Määruse nõudeid tuleb täita linnade ja asulate planeerimisel ning ehitusprojektide koostamisel. Määrust ei kohaldata alal, kuhu avalikkusel puudub juurdepääs ja kus ei ole püsivat asustust, ning töökeskkonnas, kus kehtivad töötervishoidu ja tööohutust käsitlevad nõuded.

Maapinna kaudu leviva (pinnase)vibratsiooni hindamisel lähtutakse tavapäraselt Sotsiaalministri 17.05.2002.a. määrusega nr 78 „Vibratsiooni piirväärtused elamutes ja ühiskasutusega hoonetes ning vibratsiooni mõõtmise meetodid“ kehtestatud nõuetest.

Müratundlike alade kategooriad määratakse vastavalt üldplaneeringu maakasutuse juhtotstarbele järgmiselt:

- I kategooria – virgestusrajatiste maa-alad ehk vaiksed alad,
- II kategooria – haridusasutuste, tervishoiu- ja sotsiaalhoolekandeasutuste ning elamu maa-alad, rohealad,
- III kategooria – keskuse maa-alad,
- IV kategooria – ühiskondlike hoonete maa-alad.

Lüganuse valla puhul võib välja tuua järgmised müraallikate tüübid:

- Maanteed,
- Raudteed,
- Tööstusalad (sh tuulikud, alajaamad ja tootmisettevõtted),
- Karjäärid ja kaevandused.

Autoliikluse osas võib tervikuna lähitulevikus ette näha mõningast liikluskoormuste suurenemist, mis suurendab liikluse müra poolt tekitatavat häiringut ja müraga kokku puutuvate inimeste hulka. Suurima liikluskoormusega on T1 Tallinn-Narva maantee, mille

aasta keskmine ööpäevane liikluskoormus oli 2018. a Maanteeameti liiklusloenduse andmetel kuni ca 5800 sõidukit. Teiste teede ja tänavate liikluskoormused ning vastavalt ka teest lähtuvad häiringud on juba oluliselt väiksemad. Raudteedest läbib valla territooriumi suhteliselt aktiivse kasutusega Tapa-Narva raudteelõik. Suurimad tööstusalad asuvad Kiviõli ja Püssi linnas ning ka Sonda alevikus. Mäetööstuse puhul võib suurimatena välja tuua Põhja-Kiviõli karjääri ning kavandatavana Uus-Kiviõli ja Uus-Kiviõli II kaevandust. Karjääride ja kaevanduste puhul võivad häiringuid põhjustada eelkõige lõhketööd, samuti kaevise väljavedu ning altmaakaevanduse puhul ka tuulutusšurfid.

Üldplaneeringuga kavandatavate tööstusalade (sh karjäärid ja kaevandused) või tegevuste kavandamisel tuleb lähtuda eelkõige sellest, et uute tööstusettevõtete rajamisel või olemasoleva tööstustegevuse laiendamisel ei põhjustataks ülenormatiivset mürataset naaberaladel. Tööstust on soovitatav arendada eelkõige olemasolevates tootmispiirkondades ja suuremate teede ääres, mis võimaldab transpordivood suunata otse maanteele müra- ja saastetundlikke alasid läbimata. Vajadusel seatakse müra ja vibratsiooni leevendavad tingimused ja meetmed.

6.9 Radoon

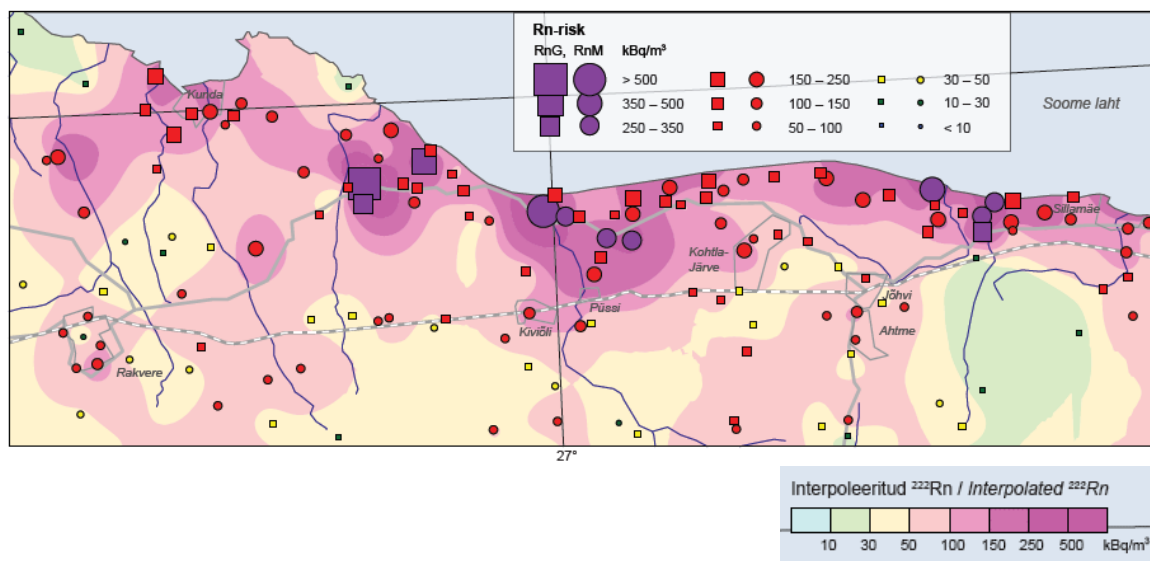
Eesti pinnasest kuuluvad suured alad Euroopa mõistes kõrge radoonisisaldusega alade kategooriasse. Kõrge Rn-sisaldusega alasid esineb Põhja- ja Lõuna-Eestis ning harvem teistel aladel.

Kõrge radooni sisalduse põhjuseks Eestis on graptoliitargilliidi ja fosforiidi esinemine aluspõhjakiivimites (mis paljanduvad ka Põhja-Eesti klindis) ja nende peenestatud osakeste levik laiadel aladel aluspõhja katvates liustikusetetes, samuti U-rikaste aktsessorsete mineraalide levik moreenis ja Devoni liivakivides.

Kõrge radooni riskiga aladeks peetakse Eestis alasid, kus Rn-sisaldus on 50–250 kBq/m³ ja eriti kõrge riskiga aladeks alasid kus Rn-sisaldus on üle 250 kBq/m³. Radooni sisaldus pinnases on tugevas korrelatsioonis siseruumide õhuga. Siseõhu Rn-sisalduse viitetasemeks on Eestis määratud 300 Bq/m³. Sellest kõrgema sisalduse korral võib tervist kahjustav mõju olla oluline. Joonisel 5.11-1 on näidatud maksimaalne Rn-sisalduse pinnase õhus Lüganuse valla piirkonnas. Kõrge riskiga alad jäävad valla põhjaosasse.²²

Aladel, mille pinnasel on kõrge radooni risk, ei ole elamute (suvilate), koolide, lasteaedade jt ehitiste rajamine ilma täiendavate uuringute ja spetsiaalsete meetmete rakendamiseta soovitatav. Kuna radoonirisk võib muutuda ka väikese vahemaa tagant, on radooniohutust vajalik silmas pidada ka valla teistes piirkondades.

²² Eesti pinnase radooniriski ja looduskiirguse atlas. Eesti Geoloogiakeskus, 2017.

Joonis 6.9-1. Maksimaalne Rn-sisaldus pinnaseõhus Lügane valla piirkonnas (Allikas: Eesti pinnase radooniriski ja looduskiirguse atlas)

ÜP ja KSH koostamisel pööratakse tähelepanu kõrge radooni ohuga piirkondadele ja täpsustatakse nõuded radooniohuga piirkondades ehitamiseks.

6.10 Jäätmemajandus ja jääkreostus

6.10.1 Olmejäätmed

Jäätmemajandust Lügane vallas reguleerib Lügane valla jäätmekava 2017–2021 (koostatud alates 2017 kehtivate halduspiiride kohaselt). Korraldatud jäätmevedu toimub kolme endise valla põhiselt, aastast 2021 on jäätmevedu planeeritud Lügane valla kui ühe piirkonna põhiselt.

Lähimad jäätmekäitluskohad on Uikala Prügila AS (ca 5 km Jõhvi linnast) ja MTÜ Lääne-Viru Jäätmekeskus (ca 1 km Rakvere linnast). Ohtlike jäätmete kogumispunkt asub Erra alevikus, Puiestee tn 22, kogutud jäätmed antakse üle Ragn-Sells AS-ile.

Lähiaastate suurimaks investeeringuks on valla arengukava kohaselt jäätmejaama laiendamine Erra ohtlike jäätmete punkti baasil, selliselt et see võtaks vastu ka ehitus- ja suurjäätmeid, ning realisatsioonikeskuse rajamine valla kogukonnakeskustesse. Ka näeb valla jäätmekava ette biolagunevate aia- ja haljastusjäätmete käitlemiseks kompostväljaku rajamist või olemasoleva kõvakattega platsi kasutusevõtmist kompostväljakuna.

6.10.2 Tööstus- ja kaevandusjäätmed

Tööstus- ja kaevandamisjäätmete teke piirkonnas (96,8% kogu piirkonna jäätmetekkest) on seotud eelkõige põlevkiviõli tootmisega, mis sõltub väga palju toornafta barreli hinnast maailmaturul. Peamised tööstusjäätmeid tekitavad ettevõtted jäätmekavaga hõlmatavas piirkonnas on Kiviõli Keemiatööstuse OÜ Kiviõli linnas (poolkoks ja põlevkivi kolde- ja lendtuhk), AS Repo Vabrikud ning Skano Fibreboard OÜ Püssi linnas (puidujäätmed, saepuru) ning Sonda põlevkivikaevandus Sonda alevikus.

Ainus töötav tööstusjäätmete prügila on Kiviõlis asuv OÜ Kiviõli Keemiatööstusele kuuluv prügila (Sonda tee 19, 49,3 ha), mida soovitakse laiendada.

Valla territooriumile jääb kaks suletud ja korrastatud tööstusjäätmete ladestut. Uuem tööstusjäätmete ja poolkoksi ladestu korrastati 2012. aasta lõpuks ja vanemale korrastatud ladestule on rajatud Kiviõli Seikluskeskus.

Lisaks jääb valla territooriumile Püssi linna lääneosas paiknev elektriijaama põlevkivituha ladestu, mida kasutati 1937. aastast kuni 1973. aastani. Ladestu ei ole arvele võetud jääkreostusobjektina.

ÜP ja KSH raames käsitletakse OÜ Kiviõli Keemiatööstusele kuuluva tööstusjäätmete prügila laiendamist.

6.10.3 Jääkreostus

Keskkonnaregistri andmetel jääb valla territooriumile 6 jääkreostusobjekti (tabel 6.10.3-1).

Tabel 6.10.3-1. Jääkreostusobjekti Lüganuse vallas (Andmed: Keskkonnaregister 2019)

Registrikood	Objekti nimetus	Asukoht	Tüüp	Ohu liik	Objekti staatus
JRA0000119	Sonda raketibaas	Ida-Virumaa, Lüganuse vald, Varinurme küla	Jääkreostusobjekt		Kohalik
JRA0000081	Purtse jõe reostunud põhjasetted	Ida-Virumaa, Lüganuse vald, Püssi vallasisene linn	Jääkreostusobjekt	Muda (veekogu põhjas), Vesi	Riiklik
JRA0000080	Kohtla jõe reostunud põhjasetted	Ida-Virumaa, Lüganuse vald, Lüganuse alevik	Jääkreostusobjekt	Muda (veekogu põhjas), Vesi	Riiklik
JRA0000003	Kiviõli poolkoksi ladestus	Ida-Virumaa, Lüganuse vald, Varinurme küla	Jääkreostusobjekt	Põhjavesi, Pinnas	Eriti ohtlik
JRA0000117	Kiviõli keemiatööstus	Ida-Virumaa, Lüganuse vald, Kiviõli vallasisene linn	Jääkreostusobjekt	Pinnas	Eriti ohtlik
JRA0000082	Erra jõe reostunud põhjasetted	Ida-Virumaa, Lüganuse vald, Erra alevik	Jääkreostusobjekt	Muda (veekogu põhjas), Vesi	Riiklik

Purtse jõe ja Kohtla jõe reostunud setetest puhastamine on Euroopa Ühtekuuluvusfondi ja Keskkonnainvesteeringute keskuse kaasabil käimas (planeeritud lõpp 2022). Reostuse puhastamist Erra jões nähakse ette projekti jätkuetaapina.

Sonda raketitehase reostus on tänaseks likvideeritud Kiviõli Keemiatehase poolt.

Suletud Kiviõli kaevanduses (poolkoksi ladestuses) on jätkuvalt kaks reostuskollet, mis võivad mõjutada kaevandatud ala kaudu väljavoolavat põhjavett Purkse jõkke. Esimene ala asub Tallinn-Narva raudtee tammist lõuna pool ja seal tehti 1950-ndatel katseid põlevkivi allmaa gaasistamiseks. Nimetatud ala muudeti kaevanduse sulgemisel ka vee-tõkkeks. Teine ala on vahetult kaevanduse põhjapiiril ning seal toimus 1999. aasta põleng, mis jõudis kaeveõntesse. Viimase põlengu jäigid

tõenäoliselt põhjustasid ka õlireostust töötava Põhja-Kiviõli karjääri lõunaseinal, mille kaudu kõrgvee ajal toimus vee sissevool karjääri²³.

Kiviõli Keemiatehase territooriumil toimus 1944. aastal õlimahuti plahvatus ja 1989. aastal reguleeriti Kiviõli kaevanduses veetase selliselt, et see ei ulatuks saastatud ala leostama, s.o kõrguseni 40–41 m abs, väljavooluga Küttejõu kaudu Purtse jõkke. Antud jääkreostus ei peaks mõjutama põhjavett suletud kaevanduses ega Põhja-Kiviõli karjääris. Suletavast karjäärist suunatakse vesi välja Uuemõisa oja. Viimane on mõjutatud ka keemiatehase jääkproduktidest.

Valla arengukava näeb ette Kiviõli karjääri puhastamist jäätmetest.

ÜP määratakse jäätmekäitluse üldised põhimõtted ja tingimused, täpsemalt reguleerib teemat valla jäätmekava ja jäätmehoolduseeskiri. Eraldi pööratakse tähelepanu Erra jäätmete kogumispunkti laiendamisele ja realisatsioonikeskuste rajamisele. Täpsustatakse kompostimisväljaku vajalikkus ja asukoht(-kohad). Vastavalt ÜP kavandatavale tegevusele käsitletakse teadaolevate jääkreostuskollete ja ohtlike jäätmete ladestute mõju planeeringulahendusele üldplaneeringu täpsusastmes.

²³ Põhja-Kiviõli karjääri sulgemise KMH aruanne. OÜ Inseneribüroo Steiger, 2018.